

UTKAST 8.9.2020

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om hemkommun och 5 § i lagen om beskattningsförfarande

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om hemkommun och lagen om beskattningsförfarande ändras. Syftet med propositionen är att förtydliga regleringen i lagen om hemkommun i situationer där en person som flyttat till Finland från utlandet inte längre uppfyller de villkor för att få hemkommun som anges i lagen om hemkommun. Till lagen fogas bestämmelser om ett förfarande genom vilket en i befolkningsdatasystemet införd anteckning om hemkommun för en person som kommit till Finland kan strykas i sådana situationer. I praktiken är det fråga om personer som inte längre har laglig uppehållsrätt i Finland. Anteckningen om hemkommun kan enligt förslaget strykas antingen utgående från personens egen anmälan eller utgående från en uppgift som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fått från annat håll. Om uppgiften om att personen inte längre uppfyller villkoren för att få hemkommun kan betraktas som tillförlitlig kan myndigheten stryka anteckningen om personens hemkommun. Vid behov ska ett överklagbart förvaltningsbeslut om strykning av anteckningen fattas. Regleringen har till syfte att förbättra de i befolkningsdatasystemet införda uppgifternas aktualitet och riktighet för att därmed betjäna de statliga och kommunala myndigheter som använder sig av uppgifterna i systemet.

Bestämmelserna i lagen om hemkommun om rätten för personer som kommit till Finland från utlandet att få hemkommun i Finland preciseras också. Till bestämmelsen om villkor för att få hemkommun fogas ett informativt omnämnande av uppehållsrätt som fås i och med avtalet om Storbritanniens utträde ur EU. Till lagen om hemkommun fogas också informativa hänvisningar till de lagar med stöd av vilka det beviljas uppehållstillstånd som enligt gällande praxis har ansetts ge rätt till hemkommun i Finland. Bestämmelsen om familjemedlemmars rätt till hemkommun preciseras så att den motsvarar regleringen i utlänningslagen och endast familjemedlemmar som vistas lagligt i Finland har rätt till hemkommun.

I lagen om hemkommun görs dessutom vissa andra ändringar som är mindre till sitt innehåll och närmast av teknisk natur. Rätt att göra flyttningsanmälan ges också till den som är intressebevakare för en person som flyttar. Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ändrar en i befolkningsdatasystemet införd anteckning om en persons hemkommun utgående från intressebevakarens anmälan, är det i fortsättningen inte nödvändigt att fatta ett separat förvaltningsbeslut om saken. Tekniska ändringsbehov som följer av moderskapslagen föreslås också bli beaktade i lagen om hemkommun.

Lagen om beskattningsförfarande ändras så att som hemkommun i beskattningen betraktas den kommun som senast varit personens hemkommun, när det gäller personer för vars del anteckningen om hemkommun har strukits i befolkningsdatasystemet genom det förfarande som beskrivs ovan.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 april 2021.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	4
2.1 Lagen om hemkommun samt bestämmande av hemkommunen enligt den.....	4
2.2 Rätten till hemkommun för personer som flyttat till Finland från utlandet	6
2.3 Beständighet för rätten till hemkommun	8
2.4 Anteckning om hemkommun i befolkningsdatasystemet	9
2.5 Statliga och kommunala myndigheters skyldighet att anmäla uppgifter	11
3 Målsättning.....	14
4 Förslagen och deras konsekvenser	14
4.1 De viktigaste förslagen	14
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	16
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	16
4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna.....	17
4.2.3 Samhälleliga konsekvenser	19
5 Alternativa handlingsvägar	22
5.1 Förlust av hemkommun och strykning av anteckning om hemkommun	22
5.2 Familjemedlemmars rätt till hemkommun.....	24
6 Remissvar.....	25
7 Specialmotivering.....	26
7.1 Lagen om hemkommun	26
7.2 Lagen om beskattningsförfarande	30
8 Ikraftträdande	31
9 Verkställighet och uppföljning.....	31
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	31
LAGFÖRSLAG	36
Lag om ändring av lagen om hemkommun	36
Lag om ändring av 5 § i lagen om beskattningsförfarande.....	39
BILAGA	40
PARALLELLTEXT	40
Lag om ändring av lagen om hemkommun	40
Lag om ändring av 5 § i lagen om beskattningsförfarande.....	45

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun (201/1994) föreskrivs om de allmänna och särskilda villkor som ska vara uppfyllda för att en person som har flyttat till Finland från utlandet ska kunna få hemkommun i Finland. Enligt momentet är de ovillkorliga allmänna villkor för att få hemkommun som gäller alla inflyttarkategorier att personen har kommit till Finland och bor här. De särskilda villkoren för att få hemkommun är alternativa kriterier som uppräknas i momentet, och av dem ska åtminstone ett vara uppfyllt för att personen ska få hemkommun. Enligt dessa särskilda villkor kan en inflyttare få hemkommun i Finland, om han eller hon är finsk medborgare eller medborgare i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller i Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz, har ett giltigt uppehållstillstånd eller är familjemedlem till en person som har hemkommun i Finland.

I lagen om hemkommun fastställs villkoren för att få hemkommun uttömmande. Med avseende på den praktiska tillämpningen av lagen har det dock visat sig vara problematiskt att lagen inte innehåller uttryckliga bestämmelser om en situation där en person som flyttat till Finland från utlandet och fått hemkommun här inte längre uppfyller villkoren i 4 § 1 mom. Detta har blivit aktuellt i samband med förberedelserna för Storbritanniens utträde ur EU. Det har väckt diskussion om huruvida medborgare i Storbritannien och Nordirland fortfarande ska ha rätt till hemkommun i Finland, trots att de till följd av sitt lands utträde ur EU förlorar sitt EU-medborgarskap som legat till grund för erhållande av hemkommun. Dessutom har frågan också på ett allmännare plan lyfts fram i situationer där inflyttade utlänningars uppehållsrätt i Finland upphör t.ex. därför att deras uppehållstillstånd inte har förlängts. Sådana lagtillämpningsproblem konkretiseras ofta i en situation där en person som flyttat från Finland till utlandet har försummat sin lagstadgade anmälningskyldighet och underlåtit att till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata göra en anmälan om flyttning till utlandet utifrån vilken anteckningen om hans eller hennes hemkommun i befolkningsdatasystemet skulle kunna strykas. I sådana fall kvarstår i befolkningsdatasystemet på ett oändamålsenligt sätt en anteckning om hemkommun i Finland som inte motsvarar personens faktiska uppehålls- och boendesituation.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som antecknar en persons hemkommun i befolkningsdatasystemet, har ansett att den i avsaknad av en uttrycklig bestämmelse i princip inte har möjlighet att stryka en i befolkningsdatasystemet införd anteckning om hemkommun i situationer där villkoren för att få hemkommun inte längre uppfylls av en person som flyttat från utlandet till Finland. Ofta är det också ett problem att om en person försummar sin anmälningskyldighet har varken Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller andra myndigheter som tillämpar lagen om hemkommun någon praktisk möjlighet att få uppgifter om förändringar i personens vistelse och därmed inte heller om att han eller hon inte längre uppfyller villkoren för att få hemkommun.

Lagen om hemkommun möjliggör att anteckningen om hemkommun stryks på myndighetsinitiativ närmast bara i fråga om personer vars boende eller vistelse i Finland det inte fås några uppgifter om. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan i sådana fall med stöd av 9 a § 2 mom. först anteckna i befolkningsdatasystemet att personen befinner sig på okänd ort, och två år efter detta kan den anteckna att personen saknar hemkommun. Detta förutsätter emellertid att myndigheten först har gjort förfrågningar hos andra myndigheter om huruvida personen är vid liv och om personens boende. Förfarandet är påfallande långsamt, och det är inte ändamålsenligt t.ex. när Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata av någon annan än

personen själv får en tillförlitlig uppgift om att personen inte längre uppfyller de i 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun föreskrivna villkoren för att få hemkommun, t.ex. på grund av att personens uppehållstillstånd har upphört att gälla.

De problem som beskrivs ovan kan leda till en situation där en person har en i befolkningsdatasystemet införd anteckning om hemkommun, även om han eller hon inte längre uppfyller de villkor för att få hemkommun som anges i lag. Sådana anteckningar om hemkommun som inte överensstämmer med det faktiska läget försvagar de i befolkningsdatasystemet införda uppgifternas riktighet och aktualitet och återspeglas i verksamheten hos de myndigheter som använder uppgifterna i systemet. Därför behöver den gällande regleringen om erhållande av hemkommun och anteckning av uppgift om detta i befolkningsdatasystemet förtydligas. Det bör vara möjligt att under tydligare premisser än förr stryka anteckningar om hemkommun på myndighetsinitiativ i fråga om personer som inte längre uppfyller de föreskrivna villkoren för att få hemkommun.

1.2 Beredning

Finansministeriet tillsatte i januari 2020 ett projekt med uppdrag att utreda behoven av att ändra lagen om hemkommun. Syftet med projektet var att utreda hur regleringen i lagen om hemkommun kan förtydligas med avseende på situationer där en person inte längre uppfyller de i lagens 4 § angivna villkoren för att få hemkommun. I projektet utreddes också andra centrala behov av att ändra lagen om hemkommun, t.ex. för att effektivisera myndigheternas informationsutbyte. Företrädare i projektarbetsgruppen var finansministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Folkpensionsanstalten, Migrationsverket och Finlands Kommunförbund. Medan utredningen pågick hörde projektarbetsgruppen också andra centrala myndigheter beträffande vilka verkningar anteckningen om hemkommun och strykning av den har inom olika förvaltningsområden. Projektets mandattid löpte ut i maj 2020, då projektarbetsgruppens slutrapport om behoven av att ändra lagen om hemkommun blev färdig. Slutrapporten och beslutet om tillsättande av projektarbetsgruppen finns tillgängliga i den offentliga tjänsten på adressen <https://vm.fi/sv/projekt-och-lagberedning> och har identifieringskoden [VM189:00/2019](#).

På basis av arbetsgruppens slutrapport inleddes beredningen av en regeringsproposition vid finansministeriet. Propositionen bereddes som tjänsteuppdrag sommaren 2020.

Propositionsutkastet remissbehandlades 8.9–20.10.2020. Utlåtanden begärdes av... Beredningsunderlaget till propositionen finns i den offentliga tjänsten på adressen <https://vm.fi/sv/projekt-och-lagberedning> och har identifieringskoden [VM101:00/2020](#).

Propositionen behandlades i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning den x x 2020.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Lagen om hemkommun samt bestämmande av hemkommunen enligt den

I lagen om hemkommun föreskrivs om bestämmande av en persons hemkommun och hans eller hennes bostad där. Regleringen i lagen är såtillvida heltäckande att hemkommunen och bostaden där utgående från den går att bestämma i alla ändringssituationer som hänför sig till dem. Lagen om hemkommun är i egenskap av allmän lag också en lag som kompletterar speciallagstiftningen och som enligt 1 § ska iaktas också i annan myndighetsverksamhet när myndigheten

fattar beslut som påverkas av en persons hemkommun och hans bostad där, om inte annat föreskrivs i någon annan lag. I lagen om hemkommun föreskrivs det dock i sig inte om t.ex. personers rätt till offentliga tjänster och olika förmåner, utan villkoren för att få dem bestäms i enlighet med speciallagstiftning.

Enligt huvudregeln i 2 § i lagen om hemkommun är en persons hemkommun den kommun där han bor. Med boende avses i bestämmelsen personens faktiska boende i en viss finsk kommun. Det viktigaste målet för lagen om hemkommun är att man försöker definiera en persons hemkommun så att definitionen så exakt som möjligt motsvarar det verkliga förhållandet, dvs. personens faktiska boende i en viss finsk kommun. Endast på detta sätt kan de talrika rättsverkningar som hänför sig till hemkommunen förverkligas så rättvist, felfritt och smidigt som möjligt (RP 104/1993 rd, s. 17 och RP 101/2010 rd, s. 10).

En anteckning om hemkommun som bestäms enligt lagen om hemkommun och om bostaden där görs i befolkningsdatasystemet. Anteckningen grundar sig i första hand på en anmälan som den som flyttar gör själv och lämnar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Den anmälningsskyldighet för den som flyttar som föreskrivs i 7 § gäller såväl flyttning inom Finland som flyttning till och från Finland. Efter att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fått anmälan gör den en anteckning om personens hemkommun och bostad i befolkningsdatasystemet. I landskapet Åland sköter Statens ämbetsverk på Åland dessa uppgifter som hör till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Anteckningen om hemkommun är en förvaltningsåtgärd av konstaterande natur som utförs genom att en registeranteckning görs. Den är därmed inte i sig något överklagbart förvaltningsbeslut (RP 104/1993 rd, s. 29). Denna utgångspunkt gäller emellertid bara situationer där en anteckning om hemkommun kan göras i befolkningsdatasystemet i enlighet med vad den som flyttar har anmält själv. Däremot ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata när en anteckning inte kan göras på det sätt som den som flyttar önskar eller om anteckningen görs utifrån uppgifter som fås av någon annan än den som flyttat eller hans eller hennes familjemedlemmar fatta ett överklagbart skriftligt förvaltningsbeslut om saken enligt 11 §.

Lagen om hemkommun tillämpas förutom av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också på många andra håll inom den offentliga förvaltningen. De uppgifter om hemkommun och bostad som myndigheten registrerar i befolkningsdatasystemet har inte juridiskt bindande konsekvenser för myndigheternas verksamhet inom andra förvaltningsområden (RP 78/2016 rd, s. 5 och 11). Även om anteckningen om en persons hemkommun alltså skulle vara felaktig i befolkningsdatasystemet avgörs de rättigheter och skyldigheter som individen på basis av hemkommunen har genom ett separat förvaltningsförfarande som gäller dem. En annan sak är dock att de uppgifter om en persons hemkommun och bostad som registrerats i befolkningsdatasystemet anses vara offentligt tillförlitliga, enligt 18 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009, nedan *befolkningsdatalagen*). Därmed har de en stor faktisk betydelse när andra myndigheter träffar avgöranden. Fastän det är möjligt för varje myndighet att självständigt avgöra en persons hemkommun genom att tillämpa lagen om hemkommun, är det många gånger en utmaning och tidsödande att tillämpa lagen i enskilda fall. Därför litar de andra myndigheterna i sin egen beslutsverksamhet ofta direkt på anteckningarna i befolkningsdatasystemet.

Den för individen viktigaste rättsverkan som hemkommunen har kan anses vara kommunmedlemskapet, som uppkommer utifrån hemkommunen och definieras i 3 § i kommunallagen (410/2015). En person kan ha endast en hemkommun, och på basis av den bestäms det vilken kommun personen anses vara bosatt i. Kommunmedlemskapet å sin sida är förknippat med ett

stort antal rättigheter. Hemkommunen inverkar särskilt på personens rätt att få kommunal service samt på t.ex. rösträtten och rätten att ställa upp i val. Till hemkommunen ansluter sig dessutom offentligrättsliga skyldigheter som gäller individen, eftersom t.ex. den kommun till vilken en person är skyldig att betala kommunalskatt bestäms på basis av hemkommunen. Enligt 5 § i lagen om beskattningsförfarande (1558/1995) betraktas som en skattskyldig fysisk persons hemkommun den kommun där han eller hon vid utgången av året före skatteåret haft bostad enligt lagen om hemkommun. I samma paragraf föreskrivs det separat om hur hemkommunen bestäms för personer som saknar hemkommun, till Finland inflyttade personer och personer som flyttat utomlands. Vilken en persons hemkommun är spelar en roll i beskattningen när det i enlighet med 4 § i lagen om beskattningsförfarande bestäms till vilken kommun kommunalskatt och till vilken församling kyrkoskatt ska betalas samt vilken den behöriga förvaltningsdomstolen i besvärshandlingen är enligt lagens 66 §. Anteckningen om hemkommun har däremot ingen betydelse för personens ställning som skattskyldig.

Begreppet hemkommun är i bruk i stor utsträckning inte bara i lagen om hemkommun utan också i annan lagstiftning. I ett stort antal enskilda bestämmelser i lagar och förordningar som gäller olika förvaltningsområden föreskrivs det om rättsverkningar som en persons hemkommun har. I t.ex. nästan alla lagar som handlar om förmåner som Folkpensionsanstalten beviljar hänvisas det antingen direkt eller indirekt till personens hemkommun enligt lagen om hemkommun. Med stöd av bestämmelser i annan lagstiftning sträcker sig verkningarna av en persons hemkommun inte bara till individens rättigheter och skyldigheter utan också t.ex. till myndigheternas behörighet (t.ex. bestämmelserna om behörig domstol), förpliktelser som åläggs myndigheter (t.ex. skyldighet att anmäla uppgifter), datainnehållet i register eller motsvarande (t.ex. innehållet i vallängder) samt bestämmandet av hemkommun eller motsvarande (t.ex. medlemskap i en församling eller bestämmande av den kommun till vilken en person är skyldig att betala kommunalskatt). Anteckningen om hemkommun kan inverka också på fördelningen av kostnadsansvar mellan kommunerna eller skyldigheten att ordna tjänster (RP 206/2006 rd, s. 3).

De verkningar som anteckningen om hemkommun har inom olika förvaltningsområden beskrivs närmare i den slutrapport som nämns i avsnitt 2.1. Dessutom beskrivs hemkommunens inverkan på människornas rättigheter och skyldigheter ingående t.ex. i finansministeriets [publikation 3/2018](#) ”Millaista monipaikkaisuutta Suomeen – Selvitys kaksoiskuntalaisuudesta (Framtida multilokalitet i Finland – Utredning om medlemskap i två kommuner)”.

2.2 Rätten till hemkommun för personer som flyttat till Finland från utlandet

I 4 § i lagen om hemkommun föreskrivs om villkor som ska vara uppfyllda för att hemkommunen och bostaden där för en person som har kommit till Finland från utlandet och som bor här ska bestämmas enligt lagen om hemkommun. Så som framgår av 1 mom. är de allmänna villkoren för att en person som flyttar till Finland ska få hemkommun att personen har kommit till Finland och bor här. Som preliminär fråga beträffande hemkommunen avgörs alltid huruvida förutsättningarna för permanent inflyttning är uppfyllda eller personens vistelse i Finland ska anses vara av tillfälligt slag. Trots att det inte nämns särskilt i bestämmelsen ska den som flyttar in i landet naturligtvis ha de tillstånd och dokument som eventuellt krävs för ankomst till och vistelse i Finland för att möjlighet att få hemkommun här enligt lagen om hemkommun ska finnas (RP 206/2006 rd, s. 4). Allmänna bestämmelser om utlänningars inresa och utresa samt om deras vistelse och arbete i Finland och om de tillstånd och dokument som krävs för detta finns i utlänningslagen (301/2004).

För att en person som flyttar till Finland ska få hemkommun ska de allmänna villkoren vara uppfyllda, och därutöver ska personen uppfylla något av de särskilda villkor för att få hemkommun som uppräknas i 4 § 1 mom. 1–5 punkten i lagen om hemkommun. I 1 punkten finns en

informativ bestämmelse om hemkommun för finska medborgare som flyttat till Finland. De andra särskilda villkoren i momentet kommer i fråga beträffande personer som är medborgare i något annat land än Finland.

Bestämmelsen i 2 punkten gäller s.k. tredjelandsmedborgare, alltså utländska medborgare som inte är medborgare i något av EU:s medlemsländer och inte heller kan jämföras med sådana. För deras vidkommande förutsätter erhållandet av hemkommun ett i utlänningslagen avsett giltigt tillstånd som ger rätt till kontinuerlig eller permanent vistelse. Erhållandet av hemkommun är således direkt bundet till uppehållstillståndets status (RP 206/2006 rd, s. 4). Upphållstillstånd enligt utlänningslagen jämföras enligt rådande praxis med uppehållstillstånd som beviljas med stöd av lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017) och lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018). Dessutom kommer avtalet om Storbritanniens utträde ur EU att ge uppehållsrätt till sådana medborgare i Storbritannien och Nordirland och deras familjemedlemmar som på basis av den fria rörligheten enligt unionsrätten har kommit till Finland före övergångsperiodens utgång den 31 december 2020 och har för avsikt att fortsätta sin vistelse i Finland efter det datumet. Närmare bestämmelser om saken finns i lagen om genomförande av vissa bestämmelser om uppehållsrätt i avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (xx/2020, RP 96/2020 rd).

I 3 punkten i momentet föreskrivs om bestämmande av hemkommunen för personer som har kommit till Finland och är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz. Enligt bestämmelsen är det ett villkor för att få hemkommun att personen har registrerat sin uppehållsrätt i Finland i enlighet med utlänningslagen, om sådan registrering krävs av honom eller henne. Med registrering kan vid tillämpningen av bestämmelsen jämföras ett förfarande i enlighet med 161 och 162 § i utlänningslagen som gäller beviljande av uppehållskort till en unionsmedborgares familjemedlem som inte själv är unionsmedborgare (RP 206/2006 rd, s. 5). I praktiken har 3 punkten dock inte tillämpats på sådana situationer som avses i lagmotiveringen, utan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har med stöd av antingen 2 punkten (uppehållstillstånd) eller 4 punkten (familjemedlem) gjort en anteckning om hemkommun i fråga om unionsmedborgares familjemedlemmar som fått uppehållskort.

Med stöd av 4 punkten bestäms hemkommunen för en person enligt lagen om hemkommun också när personen är familjemedlem till en sådan person som har i lagen om hemkommun avsedd hemkommun i Finland. I motiveringen till momentet i den berörda regeringspropositionen fastställs bestämmelsens tillämpningsområde inte i större detalj (RP 206/2006 rd, s. 5). I motiveringen hänvisas det emellertid till de grundläggande bestämmelserna om uppehållstillstånd för en familjemedlem till en utländsk medborgare i 45 och 47 § i utlänningslagen. Av motiveringen framgår också att som familjemedlem som avses i momentet betraktas i princip en persons make eller maka, part i registrerat partnerskap, barn som är beroende av personen i fråga för sin försörjning samt minderåriga barns vårdnadshavare. Undantagsvis kan som familjemedlem enligt motiveringen betraktas också en persons vuxna barn samt vuxnas föräldrar, om den person som bor i Finland faktiskt har ansvarat för deras välfärd och utkomst. I motiveringen definieras begreppet familjemedlem mer extensivt än i 37 § i utlänningslagen, eftersom det i praktiken täcker också den definition av unionsmedborgares familjemedlem som fastställs i 154 § i utlänningslagen. Som familjemedlem till en unionsmedborgare betraktas enligt utlänningslagen också en unionsmedborgares avkomlingar i rakt nedstigande led som är beroende av unionsmedborgaren för sin försörjning och släktingar i rakt uppstigande led som är beroende av unionsmedborgaren för sin försörjning. Till denna del torde det i motiveringen till 4 punkten ha hänvisats till unionsmedborgares familjemedlemmar.

Tillämpningsområdet för 4 punkten är delvis oklart vad beträffar ordalydelsen och motiveringen. Enligt utlänningslagens principer är utgångspunkten den att en familjemedlem till en sådan utländsk medborgare som är bosatt i Finland och som alltså är anknytningsperson beviljas ett likadant uppehållstillstånd som anknytningspersonen. Därmed kan det i princip anses att en familjemedlem som avses i 4 punkten har rätt till hemkommun redan på basis av ett med 2 eller 5 punkten förenligt uppehållstillstånd eller en med 3 punkten förenlig registrering av uppehållsrätt. Därför är det möjligt att utifrån ordalydelsen tolka 4 punkten så att en familjemedlem kan få hemkommun redan på grund av att han eller hon är familjemedlem, oavsett om han eller hon har ett giltigt uppehållstillstånd eller en registrerad uppehållsrätt. En sådan tolkning skulle dock innebära att också personer som vistas i Finland utan laglig grund skulle ha rätt till hemkommun i Finland. Detta strider dock mot det krav som följer av de allmänna villkoren i 4 §, dvs. att en person alltid ska ha tillstånd och dokument som berättigar till att komma in i Finland och vistas här. I praktiken har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tolkat 4 punkten så att endast personer med laglig uppehållsrätt i Finland ansetts ha rätt till hemkommun. Andra myndigheter har däremot kunnat tolka punkten också så att även en person som inte har uppehållstillstånd i Finland kan få hemkommun. I t.ex. den regeringsproposition som ledde till att lagen om identitetskort (663/2016) stiftades konstateras det att hemkommun enligt 4 § 1 mom. 4 punkten i lagen om hemkommun kan fås av en persons familjemedlem som inte har uppehållstillstånd. Därför ansågs det i propositionen att närmare bestämmelser om villkoren för utfärdande av identitetskort för utlänningar behövde tas in i lagen om identitetskort och att det för utfärdande av identitetskort skulle krävas i lagen att sökanden har ett giltigt uppehållstillstånd eller uppehållskort eller att sökandens uppehållsrätt i Finland har registrerats (RP 41/2016 rd, s. 15 och 45–46).

Det sista särskilda villkoret för att få hemkommun är enligt 5 punkten att personen har ett i utlänningslagen avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års tillfällig vistelse och dessutom med beaktande av förhållandena som helhet har för avsikt att stadigvarande bosätta sig i Finland. Med tillstånd som ger rätt till tillfällig vistelse avses ett med utlänningslagen förenligt tidsbegränsat uppehållstillstånd som kan beviljas t.ex. för tillfälligt arbete eller studier och som i princip gäller först ett år och efter det högst tre år i sänder. Bestämmelsen gäller utländska medborgare som inte är medborgare i något av EU:s medlemsländer och inte heller kan jämföras med sådana. Huruvida boendet är stadigvarande på det sätt som avses i bestämmelsen eller inte prövas utifrån de faktorer som uppräknas i 2 mom.

I 3 mom. utesluts separat ur rätten till hemkommun vissa personer som anses vistas tillfälligt i Finland. Det undantag som anges i bestämmelsen gäller personer som är anställda hos diplomatiska beskickningar eller andra jämförbara beskickningar eller vid konsulat. Bestämmelsen baserar sig på Wienkonventionerna om diplomatiska och konsulära förbindelser (RP 104/1993 rd, s. 26).

Den projektarbetsgrupp som utredde behoven av att ändra lagen om hemkommun föreslog i sin slutrapport att det i 4 § skulle tas in ett omnämnande av uppehållsrätt som fås i och med avtalet om Storbritanniens utträde ur EU. Samtidigt är det enligt arbetsgruppen befogat att i lagen om hemkommun ange de speciallagar som har stiftats efter det att utlänningslagen trädde i kraft och med stöd av vilka tredjelandsmedborgare beviljas uppehållstillstånd.

2.3 Beständighet för rätten till hemkommun

I förarbetena till lagen om hemkommun går det inte att hitta något uttryckligt omnämnande av huruvida avsikten är att de villkor för att få hemkommun som föreskrivs i 4 § ska tillämpas så att personen i fråga ska uppfylla villkoren oavbrutet eller det räcker att villkoren uppfylls bara

när personen flyttar till Finland och ansöker om hemkommun i Finland. Den förstnämnda tolkningen skulle betyda att personen förlorar sin en gång erhållna rätt till hemkommun, om han eller hon inte längre uppfyller villkoren i 4 §. Den sistnämnda tolkningen åter skulle betyda att om personen en gång har uppfyllt villkoren i 4 § och på den grunden beviljats hemkommun i Finland, förlorar han eller hon inte sin hemkommun senare, även om villkoren upphör att vara uppfyllda.

Den förstnämnda lagtolkningen kan motiveras med ordalydelsen i 4 § och med de konstateranden angående bestämmelsens syfte som ingår i förarbetena till lagen. I 1 mom. talas det om att hemkommunen för en person som har kommit till Finland från utlandet och som bor här bestäms enligt lagen om hemkommun. Momentets ordalydelse kan anses tyda mer på en varaktig än på en momentan situation. Enligt lagens förarbeten ska personens inflyttning ha skett i laglig ordning, och för att personen ska få hemkommun i Finland ska han eller hon ha resedokument och uppehållstillstånd som utlänningslagstiftningen kräver av invandrare (RP 104/1993 rd, s. 26 och RP 206/2006 rd, s. 4). En persons uppehållstillstånd ska givetvis vara antingen permanent eller sådant att dess giltighetstid kan förlängas efter den utsatta tiden. Utlänningar som vistas i landet utan giltigt tillstånd kan inte få hemkommun i Finland, oberoende av hur stadigvarande deras boende är (RP 104/1993 rd, s. 26). Bestämmelsen i 4 § leder i praktiken till att personer som kommit till Finland utan laglig rätt inte får sådana rättigheter som tillkommer dem som är stadigvarande bosatta i landet (RP 104/1993 rd, s. 26). Dessa konstateranden i förarbetena talar för tolkningen att en person ska förlora rätten till hemkommun, om inget av villkoren i 4 § längre är uppfyllt för hans eller hennes del. I annat fall skulle det vara möjligt att personer som vistas i landet utan laglig rätt får rättigheter som hör till dem som bor här stadigvarande och lagligt, vilket enligt förarbetena till lagen strider mot lagens syfte.

Det gäller att i sammanhanget beakta också de rättigheter och skyldigheter som med stöd av annan lagstiftning följer av hemkommun enligt lagen om hemkommun. Det är osannolikt att syftet med denna andra lagstiftning har varit att varaktigt garantera dessa rättigheter och skyldigheter också för personer som inte har laglig rätt att vistas i Finland. För denna tolkning talar den omständigheten att vissa oundgängliga rättigheter, såsom rätten till brådskande social- och hälsovård samt barns rätt till småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning, har garanterats alla som vistas i Finland oberoende av deras hemkommun eller avsaknad av en sådan.

Den projektarbetsgrupp som utredde behoven av att ändra lagen om hemkommun föreslog i sin slutrapport att det i lagen skulle tas in bestämmelser om ett förfarande genom vilket en i befolkningsdatasystemet gjord anteckning om hemkommun för en person som kommit till landet kan strykas i en situation där personen inte längre uppfyller de i 4 § angivna villkoren för att få hemkommun. Förfarandet för strykning av anteckningen om hemkommun samt därtill hörande rättsmedel bör framgå tydligt av lagen. Dessutom föreslog arbetsgruppen att det i lagen om beskattningsförfarande ska nämnas att i fråga om personer för vars del anteckningen om hemkommun stryks i befolkningsdatasystemet betraktas som personens hemkommun i beskattningen den kommun som senast varit personens hemkommun.

2.4 Anteckning om hemkommun i befolkningsdatasystemet

En person som flyttar från sin hemkommun eller till en annan bostad inom hemkommunen ska enligt 7 § i lagen om hemkommun anmäla detta till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. En familjemedlem som flyttar tillsammans med personen kan också göra anmälan för hans eller hennes räkning. När det är fråga om en flyttning från Finland till utlandet ska personen enligt 7 a § anmäla till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller till en

finsk beskickning till vilken bostad han eller hon flyttar samt dessutom t.ex. syftet med flyttningen till utlandet, tiden för vistelsen utomlands samt övriga uppgifter som behövs för anteckning om hemkommun och bostad där. Uttryckliga bestämmelser om hur hemkommunen bestäms vid utflyttning ur landet finns i 5 § i lagen om hemkommun, som gäller alla som flyttar från Finland oberoende av deras medborgarskap. Enligt 1 mom. är utgångspunkten den att en person som har bosatt sig utomlands för en längre tid än ett år inte har hemkommun i Finland. Försummelse av anmälningsskyldigheten leder till att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata med stöd av 12 § 1 mom. kan förelägga den som flyttar att fullgöra skyldigheten inom en bestämd tid. Föreläggandet kan gälla också komplettering av anmälan, om anteckning om hemkommun och bostad inte har kunnat göras på basis av en inlämnad anmälan. När myndigheten meddelar det föreläggande som avses i bestämmelsen ska den samtidigt meddela att en försummelse inte utgör hinder för att anteckning görs eller ärendet avgörs.

Uppgiften om hemkommun och bostad där kan antecknas i befolkningsdatasystemet utifrån en anmälan som den som flyttar har gjort eller utifrån information som någon annan än personen själv har gett. Enligt 9 § 1 mom. i lagen om hemkommun ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utan obefogat dröjsmål efter mottagandet av personens flyttningsanmälan eller anmälan om flyttning till utlandet, i befolkningsdatasystemet utifrån anmälan göra en anteckning om hemkommunen och bostaden där. Utgångspunkten är alltså att anteckningen om hemkommun görs så att den blir sådan som personen själv har anmält den. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan dock inte göra en anteckning om hemkommun, om de uppgifter som anmälts är uppenbart felaktiga eller om anmälan är bristfällig eller annars är sådan att en tillförlitlig anteckning inte kan göras utifrån den. I sådana situationer kan myndigheten vid behov begära ytterligare uppgifter i enlighet med 9 § 3 mom. Om anteckningen inte heller efter det kan göras utifrån den anmälan som personen har gjort, ska ett skriftligt överklagbart beslut om saken fattas i enlighet med 11 §.

I stället för utifrån uppgifter som getts av personen själv kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i andra hand göra en anteckning om att personens hemkommun och bostad har ändrats eller om att personen flyttat stadigvarande till utlandet också utifrån uppgifter som myndigheten fått av någon annan. Det kan vara fråga om en situation där anmälningsskyldigheten har försummats eller då någon är ovillig att samarbeta (RP 104/1993 rd, s. 29). Anteckningar görs i huvudsak utifrån uppgifter som ges av familjemedlemmar till den som flyttar, kommuner och de nya invånarna i en bostad. Oftast är familjemedlemmarna barn till den som flyttar; de anmäler att deras åldriga förälder har flyttat. Kommunerna är aktiva i synnerhet i situationer där det är fråga om betalningar mellan två kommuner. Kommunala socialarbetare anmäler ändrade adressuppgifter som gäller deras klienter. De nya invånarna i en bostad anmäler att tidigare invånare ännu har kvar sin gamla adress. För att anteckningen ska kunna göras utifrån uppgifter som myndigheten har fått av någon annan än personen själv ska det vara uppenbart att uppgiften kan anses tillförlitlig på det sätt som avses i 9 § 2 mom. Om myndigheten tvivlar på uppgifternas tillförlitlighet ska den i överensstämmelse med vad som föreskrivs i 9 § 3 mom. begära ytterligare uppgifter.

I lagen om hemkommun finns det separat bestämmelser för händelse av sådana särskilda situationer där anteckning om en persons hemkommun och bostad inte kan göras utifrån de allmänna utgångspunkter som föreskrivs i lagen. Bestämmelserna i 9 a § 1 mom. gäller situationer där en person saknar bostad. Då antecknas det i befolkningsdatasystemet att han eller hon saknar stadigvarande bostad i kommunen. Om det inte kan anses att en bostadslös persons bostadsadress är tillförlitlig, kan enligt 1 mom. endast hemkommunen antecknas i befolkningsdatasystemet. I praktiken kan endast hemkommunen för en person antecknas i befolkningsdatasystemet också när en adressuppgift som personen uppgett inte kan anses vara tillförlitlig och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte lyckas ta reda på personens rätta adress.

Om tillförlitliga uppgifter om en persons bostad, eller vistelse i Finland över huvud taget, inte står att få kan det i överensstämmelse med 9 a § 2 mom. först antecknas i befolkningsdatasystemet att personen befinner sig på okänd ort, varvid anteckningen om hemkommun står kvar i den kommun där han eller hon senast hade en adress. Efter detta kan det, om inga uppgifter om personens bostad eller vistelse i Finland har kommit in inom de två följande kalenderåren efter att det antecknades att personen befinner sig på okänd ort, antecknas i befolkningsdatasystemet att personen saknar hemkommun. Innan en sådan anteckning görs ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata dock först göra förfrågningar om huruvida personen är vid liv och om personens boende hos andra myndigheter, t.ex. Folkpensionsanstalten, Skatteförvaltningen eller Migrationsverket (RP 78/2016 rd, s. 15 och 22). Eftersom det får antecknas att en person är på okänd ort samt saknar hemkommun endast när han eller hon inte kan nås har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ingen skyldighet att meddela den berörda om anteckningen efter att den har gjorts. I det fall att tillförlitliga uppgifter om var en person vistas fås efter det att en anteckning gjorts ska anteckningen givetvis rättas snabbt i enlighet med vad som i 18 § föreskrivs om rättelse av fel (RP 78/2016 rd, s. 14 och 23).

Även om det i 7 § föreskrivs att den som flyttar är skyldig att göra en flyttningsanmälan förekommer det att särskilt anmälningar om flyttning till utlandet inte görs på det sätt som förutsätts i lag. Syftet med 9 a § 2 mom. har därför varit att förbättra riktigheten i befolkningsdatasystemets uppgifter speciellt vad gäller personer som flyttat utomlands (RP 78/2016 rd, s. 15). Likaså har den ansetts minska kommunernas skyldigheter gentemot de berörda personerna (FvUB 12/2016 rd, s. 4). För Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har det ofta ändå varit en utmaning med tanke på bestämmelsens praktiska tillämpning att aktuella uppgifter om förändringar i uppehållsrätt och boende inte fås, särskilt inte när det gäller utlänningar som har flyttat till Finland. Detta fördröjer inledandet av det förfarande som anges i 9 a § 2 mom., eftersom myndigheten inte nödvändigtvis av vare sig den berörda personen eller från något annat håll får sådana uppgifter som behövs för inledande av förfarandet, dvs. uppgift om att det över huvud taget skett en förändring i personens boende eller vistelse. Om uppgift fås, är det förfarande som anges i momentet anmärkningsvärt långdraget och den omständigheten att myndigheten åläggs att göra förfrågningar innan det kan antecknas att personen saknar hemkommun kan leda till att förfarandet drar ut på tiden ytterligare. Det innebär att förfarandet i 9 a § 2 mom. är sådant att uppgifterna i befolkningsdatasystemet rättas mycket långsamt.

2.5 Statliga och kommunala myndigheters skyldighet att anmäla uppgifter

Med stöd av 8 § 2 mom. i lagen om hemkommun är de statliga och kommunala myndigheterna vid behov skyldiga att lämna Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata de uppgifter som de har i sin besittning och som behövs för bestämmande av en persons hemkommun och bostad där, för anteckning om tillfällig bostad samt för kontroll av uppgifterna i befolkningsdatasystemet. Enligt förarbetena till lagen är denna informationskanal sekundär i förhållande till anmälningskyldigheten för den som flyttar, och bestämmelsen gäller inte sådana uppgifter som inte kan anses ha betydelse för bestämmandet av hemkommunen eller bostaden (RP 104/1993 rd, s. 29). Den anmälningskyldighet som avses i bestämmelsen gäller dock också sådana fall då riktigheten beträffande uppgifterna i befolkningsdatasystemet om personers boende behöver kontrolleras mera ingående och inte bara för en bestämd persons del (RP 67/2004 rd, s. 21).

Momentet innehåller inget omnämnande av en skyldighet för de statliga och kommunala myndigheterna att lämna dessa uppgifter till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också när sekretessbestämmelserna skulle hindra detta. Till denna del gäller det dock att notera att lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, nedan *offentlighetslagen*) inte ens för närvarande begränsar utlämnandet myndigheter emellan av adressinformation och annan kontaktinformation i fråga om en person. Sekretessbelagda är enligt 24 § 1 mom.

31 punkten i offentlighetslagen bl.a. handlingar som innehåller uppgift om en persons hemkommun och bostad, om personen har begärt att de ska hållas hemliga. Enligt 29 § 2 mom. i offentlighetslagen kan en myndighet emellertid till en annan myndighet lämna ut också sådan adress- eller annan kontaktinformation som enligt 24 § 1 mom. 31 punkten är sekretessbelagd. Lagen tillåter alltså att myndigheter lämnar ut uppgifter om en persons hemkommun och bostad till andra myndigheter även när personen har begärt att de ska hållas hemliga. Vad beträffar uppgifter om utlänningars uppehållsrätt i Finland är handlingar som gäller flyktingar samt personer som ansöker om uppehållstillstånd eller asyl sekretessbelagda enligt 24 § 1 mom. 24 punkten i offentlighetslagen endast om utlämnandet av uppgifter ur dem äventyrar säkerheten för personen eller hans eller hennes närstående. En myndighet kan ändå med stöd av 29 § 1 mom. 1 punkten till en annan myndighet lämna ut uppgifter också ur sekretessbelagda handlingar, om det i lag särskilt tagits in uttryckliga bestämmelser om rätten att lämna ut eller att få uppgifter.

Bestämmelser om rätten för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att få uppgifter för uppdatering av uppgifterna i befolkningsdatasystemet finns i 23 § i befolkningsdatalagen. Enligt 1 mom. i den paragrafen har myndigheten trots sekretessbestämmelserna rätt att av andra myndigheter få i 13–17 § i befolkningsdatalagen avsedda behövliga uppgifter som gäller dessa myndigheters verksamhetsområde för uppdatering av uppgifterna i befolkningsdatasystemet och för kontroll av uppgifternas riktighet och annan behandling av uppgifterna. Uppgifter som avses i 13 § i den lagen är bl.a. uppgifter om personens hemkommun, bostad och tillfälliga bostad. Till exempel kan uppgifter om en utlännings uppehållsrätt vara av betydelse när det gäller att stryka anteckningen om hemkommun. De kan registreras i befolkningsdatasystemet med stöd av 17 § 1 mom. 4 punkten i lagen. Närmare bestämmelser om sådana uppgifter om utlänningars uppehållsrätt som kan registreras i befolkningsdatasystemet finns i 20 a § i statsrådets förordning om befolkningsdatasystemet (128/2010). Sådana myndigheter som är skyldiga att lämna uppgifter och som avses i 23 § 1 mom. är t.ex. domstolarna, verksamhetsenheter och yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, de kommunala myndigheterna, myndigheterna inom utlänningsförvaltningen, Skatteförvaltningen och Folkpensionsanstalten. I 23 § 2 mom. föreskrivs det separat om när en myndighet har rätt att vägra lämna ut uppgifter. Enligt momentet har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte rätt att få uppgifter som avses i paragrafen, om de uppgifter som innehas av en myndighet har erhållits på basis av ett sådant internationellt avtal om informationsutbyte som förhindrar användningen av uppgifterna för att uppdatera och i övrigt behandla uppgifter i befolkningsdatasystemet.

Den rätt att få uppgifter som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har enligt 23 § i befolkningsdatalagen kompletteras av det som i 25 § i den lagen föreskrivs om skyldighet för andra myndigheter, personer, företag och organisationer att anmäla uppgifter. Enligt 1 mom. i den sistnämnda paragrafen ska de myndigheter som avses i 23 § och de personer, företag och organisationer som avses i 24 § anmäla uppgifter till den personuppgiftsansvarige inom befolkningsdatasystemet omedelbart efter det att det har konstaterats att uppgifterna behöver kompletteras, ändras eller rättas eller den personuppgiftsansvarige har begärt ytterligare uppgifter eller utredningar. Uppgifterna ska anmälas tillsammans med identifieringsuppgifter för personen, fastigheten, byggnaden, lägenheten eller lokalen.

Enligt 26 § 1 mom. i befolkningsdatalagen ska uppgifter som registreras i befolkningsdatasystemet anmälas till den personuppgiftsansvarige skriftligen, via ett tekniskt gränssnitt eller annars i elektronisk form eller på något annat ändamålsenligt sätt som är tillförlitligt och säkert. Bestämmelserna i befolkningsdatalagen om rätten att få uppgifter och om den kompletterande skyldigheten att anmäla uppgifter bidrar till att säkerställa att uppgifterna i befolkningsdatasystemet håller en hög nivå i fråga om aktualitet och tillförlitlighet (RP 89/2008 rd, s. 90). I 27 § definieras separat anmälarens allmänna ansvar, vilket gäller även de myndigheter som avses i 23 § 1 mom. Enligt paragrafen ska den som har i uppdrag att anmäla uppgifter för registrering

i befolkningsdatasystemet se till att de uppgifter som anmäls till den personuppgiftsansvarige är tillförlitliga och hålls aktuella.

Enligt 22 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) har myndigheterna rätt och skyldighet att överföra information till andra myndigheter via tekniska gränssnitt, om det är fråga om regelbundet återkommande och standardiserad elektronisk överföring av information och den mottagande myndigheten enligt lag har rätt till informationen. Mellan befolkningsdatasystemet och t.ex. Migrationsverkets ärendehanteringssystem är en sådan dataöverföringsanslutning redan i bruk. Anslutningen omfattar också Statens ämbetsverk på Åland.

De ovan beskrivna bestämmelserna i lagen om hemkommun, befolkningsdatalagen och offentlighetslagen ger Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata vidsträckt rättighet att av andra myndigheter få uppgifter för bestämmande av personers hemkommun och bostad samt för kontroll av uppgifterna i befolkningsdatasystemet. Myndighetens rätt att få uppgifter omfattar i princip också sådana uppgifter om utlänningsansökan som är av betydelse när personens rätt till hemkommun i Finland bedöms. Problematiska med avseende på utlämnandet av uppgifter kan i praktiken närmast endast sådana situationer bli där Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för skötseln av sina arbetsuppgifter behöver en uppgift som är svår att separera från en sekretessbelagd uppgift som gäller personen. Som exempel kan nämnas att personen kan vara klient hos socialvården eller hälso- och sjukvården; detta är en uppgift som ska hemlighållas enligt 24 § 1 mom. 25 punkten i offentlighetslagen. Om kontakt tas från socialvården i ett ärende som rör en enskild person avslöjas samtidigt också personens klientkap inom socialvården. Det som föreskrivs i 23 § i befolkningsdatalagen ger dock Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata rätt att få också sekretessbelagda uppgifter av andra myndigheter. Om en persons ändrade bostad eller hemkommun kommer till en kommunal myndighets kännedom t.ex. därför att personen blir klient hos den kommunala socialvården eller hälso- och sjukvården, är kommunen också i det fallet skyldig att anmäla till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att personen har bytt bostad eller hemkommun. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata bör i sådana fall i princip underrättas bara om personens ändrade kontaktinformation, inte om t.ex. klientrelationen inom socialvården eller hälso- och sjukvården, om inte denna inverkar på personens hemkommun och bostad.

Den projektarbetsgrupp som utredde behoven av att ändra lagen om hemkommun föreslog i sin slutrapport att det skulle övervägas huruvida det finns skäl att utsträcka 8 § i lagen om hemkommun som gäller de statliga och kommunala myndigheternas skyldighet att lämna Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata uppgifter om en persons hemkommun och bostad så att den gäller också sådant utlämnande av uppgifter som sker på myndigheternas initiativ och sekretessbelagda uppgifter. Utgående från vad som sägs ovan kan det bedömas att den rätt som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata redan med stöd av gällande bestämmelser i lagen om hemkommun och befolkningsdatalagen har att få uppgifter för anteckning i befolkningsdatasystemet av personers hemkommun och bostad och för ändring av dem är att betrakta som tillräcklig. Vad beträffar utlämnandet av uppgifter på myndighetsinitiativ innebär den skyldighet för statliga och kommunala myndigheter att lämna uppgifter som föreskrivs i 8 § 2 mom. i lagen om hemkommun och 25 § i befolkningsdatalagen i praktiken att om myndigheter i sin besittning har uppgifter som är av betydelse och som inverkar på en persons hemkommun eller bostad så är de skyldiga att till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata lämna ut dessa uppgifter också på eget initiativ, utan att uppgifterna har begärts. Det är möjligt att bedöma 8 § i lagen om hemkommun, utsträckandet av den också till sekretessbelagda uppgifter och dess förhållande till 23 § i befolkningsdatalagen som ett inslag i den totalreform av lagen om hemkommun som den ovannämnda projektarbetsgruppen föreslog i sin slutrapport. Enligt arbets-

gruppen gäller det att i samband med totalreformen bl.a. förtydliga förhållandet mellan bestämmelserna i lagen om hemkommun och annan lagstiftning, framför allt bestämmelserna i befolkningsdatalagen. Enligt arbetsgruppen bör totalreformen om möjligt genomföras redan under den innevarande regeringsperioden.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att förtydliga regleringen i lagen om hemkommun i situationer där en person som flyttat till Finland från utlandet och fått hemkommun här inte längre uppfyller de villkor för att få hemkommun som anges i lagen. En sådan person ska inte längre ha rätt till hemkommun i Finland, och anteckningen om hans eller hennes hemkommun i befolkningsdatasystemet ska strykas. Avsikten är att genom de lagändringar som föreslås i propositionen skapa ett förfarande för att stryka anteckningen om hemkommun som är överskådligt för myndigheterna och som möjliggör att anteckningen i uppenbara situationer stryks utan ett tidskrävande och eventuellt resultatlöst hörande av den berörda personen. Förfarandet garanterar ändå ett tillräckligt rättsskydd för dem som är på väg att få anteckningen om hemkommun struken. Det är meningen att de föreslagna ändringarna ska förbättra de i befolkningsdatasystemet registrerade uppgifternas aktualitet och riktighet och därmed tjäna de statliga och kommunala myndigheter som utnyttjar uppgifterna i systemet. Ett mål är också att säkerställa att personer som vistas i Finland utan laglig grund inte har hemkommun här och inte heller med hemkommunen sammanhörande rättigheter och skyldigheter som är avsedda bara för dem som vistas lagligt i landet. I den mån man vill trygga vissa elementära rättigheter eller skyldigheter för personer som vistas olagligt i landet bör detta göras i speciallagstiftning om dessa rättigheter och skyldigheter, inte genom att bevilja dem hemkommun eller låta dem behålla hemkommunen.

Ytterligare ett syfte med propositionen är att förtydliga regleringen i lagen om hemkommun även i övrigt och se till att den är i linje med annan lagstiftning. I synnerhet är avsikten att precisera bestämmelserna om rätt till hemkommun för personer som flyttar till Finland från utlandet så att de blir förenliga med bestämmelserna i utlänningslagstiftningen om uppehållstillstånd och uppehållsrätt. Till denna del syftar propositionen till att säkerställa att bara personer som kommit in i landet på laglig väg och vistas här lagligt kan få hemkommun. Avsikten är inte i egentlig mening att ändra det rådande rättsläget utan att garantera att lagens syfte som konstaterats i förarbetena till lagen om hemkommun realiserar genom att bestämmelserna förtydligas. Syftet med de andra lagändringar som föreslås är att förtydliga regleringen i lagen om hemkommun i förhållande till moderskapslagen (253/2018) och lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Till lagen om hemkommun föreslås bli fogade uttryckliga bestämmelser om hur en anteckning om hemkommun som införts i befolkningsdatasystemet och som gäller en person som kommit in i landet kan strykas i en situation där personen inte längre uppfyller de villkor för att få hemkommun som föreskrivs i 4 §. Till de i 7 § föreskrivna skyldigheterna för dem som flyttar fogas en skyldighet att underrätta Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också om att den som flyttar inte längre uppfyller villkoren i 4 §. I praktiken är det närmast fråga om att i samband med anmälan om flyttning till utlandet lämna uppgiften att personens uppehållsrätt i Finland har upphört att gälla.

Till 9 § fogas ett omnämnande av att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan stryka anteckningen om en persons hemkommun i befolkningsdatasystemet, om myndigheten

av någon annan än personen själv har fått uppgift om att personen inte längre uppfyller villkoren i 4 §. Även till denna del är det oftast fråga om att personens uppehållstillstånd har upphört att gälla. Det kan inte anses vara befogat att personer som vistas i landet utan laglig grund behåller rätten till hemkommun och de rättigheter och skyldigheter som medföljer den. Om uppgifter som någon annan än personen själv har gett inte kan betraktas som tillräckligt tillförlitliga för att anteckningen om hemkommun ska kunna strykas, ska myndigheten begära ytterligare uppgifter innan ärendet avgörs.

Vidare föreslås det att 11 § ändras så att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska fatta ett i paragrafen avsett skriftligt förvaltningsbeslut om att stryka anteckningen om en persons hemkommun, om strykningen inte baserar sig på en uppgift som personen själv anmält eller om den annars avviker från personens önskan. Detta innebär att om myndigheten t.ex. av en annan myndighet har fått uppgift om att den uppehållsrätt i Finland som ligger till grund för anteckningen om personens hemkommun har upphört att gälla genom ett lagakraftvunnet beslut, kan myndigheten utan att höra personen fatta ett förvaltningsbeslut om att stryka anteckningen om hemkommun. Beslutet ska delges personen i fråga och denne får söka ändring i det, först genom omprövningsförfarande och sedan genom att anföra besvär hos förvaltningsdomstolen. På så sätt garanteras personens rättsskydd.

Till den del det är fråga om personer som är bosatta i landskapet Åland och vistas där ska Statens ämbetsverk på Åland sköta de ovannämnda arbetsuppgifterna i stället för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

De föreslagna ändringar i lagen om hemkommun som beskrivs ovan ska beaktas också i lagen om beskattningsförfarande. Till 5 § i den lagen fogas ett omnämnande av att om anteckningen om en persons hemkommun stryks i befolkningsdatasystemet, ska den kommun som senast varit personens hemkommun betraktas som personens hemkommun i beskattningen.

Regleringen i 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun beträffande de grunder på vilka en person som kommit till Finland från utlandet kan få hemkommun i Finland preciseras och omarbetas så att den stämmer överens med utlänningslagstiftningens bestämmelser om utlänningsars vistelse i Finland. Till 2 punkten i momentet fogas för tydlighetens skull en hänvisning till den lag som gäller uppehållsrätt som fås i och med avtalet om Storbritanniens utträde ur EU. Samtidigt fogas till 2 punkten ett omnämnande av två andra lagar med stöd av vilka tredjelandsmedborgare beviljas uppehållstillstånd som berättigar till kontinuerlig eller permanent vistelse. Dessa ändringar är av informativt slag, eftersom uppehållstillstånd som avses i de ovannämnda lagarna redan enligt den praxis som för närvarande tillämpas utgör en grund för rätt till hemkommun i Finland för personer som kommit hit. Ändringen förtydligar dock regleringen i lagen om hemkommun, eftersom 4 § 1 mom. i och med den upptar en uppdaterad och uttömmande förteckning över författningar med stöd av vilka en person kan få permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd som ger rätt till hemkommun.

Regleringen i 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun förtydligas också för familjemedlemmarnas vidkommande. I 4 punkten görs en ändring så att rätt till hemkommun har en sådan familjemedlem till en i 3 punkten avsedd person som har ett med stöd av utlänningslagen beviljat uppehållskort. Det är fråga om personer vars i Finland bosatta familjemedlem är finsk medborgare eller medborgare i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz men som själva inte har ett sådant medborgarskap. Sådana personer har enligt förarbetena till lagen om hemkommun ansetts höra till tillämpningsområdet för 3 punkten, men detta framgår inte av ordalydelsen i 3 punkten. Därför är det befogat att konstatera saken explicit i 4 punkten. För dessa personers del förändras det rådande rättsläget just inte. Lagändringen

accentuerar emellertid det som nämnts redan i lagens förarbeten, dvs. att erhållandet av hemkommun förutsätter att personerna i fråga ansöker om uppehållskort, även om de under vissa förutsättningar skulle ha uppehållsrätt i Finland även utan kortet. I fortsättningen nämns det i 4 punkten inte som en till hemkommun berättigande omständighet att personens familjemedlem har hemkommun i Finland. Sådana personer har i huvudsak rätt till hemkommun med stöd av 2, 3 eller 5 punkten, så rättsläget förändras just inte i detta hänseende heller. Det blir enklare att tillämpa momentet när erhållandet av hemkommun i momentet alltid är kopplat till ett giltigt uppehållstillstånd eller uppehållskort som avses i utlänningslagstiftningen. Detta minskar risken för att hemkommun beviljas personer utan laglig uppehållsrätt i Finland. Också konstaterandet av förlust av hemkommun blir tydligare när uppehållsrättens upphörande samtidigt innebär att rätten till hemkommun upphör.

Vissa andra, smärre ändringar i lagen om hemkommun föreslås också. De hänvisningar till ett barns mor som finns i 2 och 6 a § i lagen om hemkommun preciseras så att de motsvarar den gällande regleringen i moderskapslagen, enligt vilken ett barn kan ha två mödrar: den moder som fött barnet och barnets s.k. andra mor. Genom ändringen förändras inte det rådande rättsläget, det förtydligas bara så att tillämpningen av lagen om hemkommun framgår av den lagen, inte av moderskapslagen.

Bestämmelserna i 7 § i lagen om hemkommun ändras så att flyttningsanmälan för den flyttande personens räkning kan göras också av hans eller hennes intressebevakare, om denne är behörig att företräda sin huvudman i flyttningsärenden. Samtidigt ändras 11 § så att om en anteckning om en persons hemkommun eller en ändring av den grundar sig på uppgifter som personens intressebevakare har gett till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, är myndigheten inte skyldig att fatta ett skriftligt förvaltningsbeslut om anteckningen om hemkommun. Uppgifter som en intressebevakare lämnat ska i fortsättningen alltså jämföras med uppgifter som den som flyttar gett själv och uppgifter som familjemedlemmar till den som flyttar gett. Ändringen förtydligar rättsläget, eftersom intressebevakare redan nu gör flyttningsanmälningar för huvudmännens räkning. Enligt 13 § 1 mom. 11 punkten i befolkningsdatalagen ska i befolkningsdatasystemet registreras också uppgifter om begränsning av handlingsbehörigheten, intressebevakning och intressebevakningsfullmakt samt intressebevakarens eller fullmäktigens identifieringsuppgifter.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionens ekonomiska konsekvenser är på sin höjd obetydliga. Enligt de föreslagna lagändringarna ska personer som inte längre uppfyller de villkor för att få hemkommun som föreskrivs i 4 § i lagen om hemkommun förlora rätten till hemkommun, och den därtill anknutna anteckningen om hemkommun i befolkningsdatasystemet ska strykas. Sådana personer ska inte längre ha rätt t.ex. till icke brådskande social- och hälsovårdsservice eller till många av de förmåner som Folkpensionsanstalten beviljar. Detta minskar de offentliga utgifterna för att producera sådana tjänster och bevilja förmåner. I huvudsak är det fråga om utgifter för kommunerna och Folkpensionsanstalten. Eftersom det årliga antalet personer som förlorar sin hemkommun och ändå fortsätter att vara bosatta i Finland väntas vara mycket litet är den utgiftsminskning som uppkommer bara marginell när man ser till dessa utgifter som helhet. Dessutom gäller det att lägga märke till att beviljandet av många förmåner till personer som förlorar sin hemkommun i Finland upphör också i övrigt, t.ex. därför att personen efter att hans eller hennes lagliga uppehållsrätt har upphört och personen sannolikt flyttat ut ur landet inte längre uppfyller de övriga villkor för att få förmånen som ställs i speciallagstiftningen.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen ökar i någon mån de arbetsuppgifter som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har. Myndigheten ska stryka anteckningen om en persons hemkommun i befolkningsdatasystemet, om personen inte längre uppfyller de villkor för att få hemkommun som anges i 4 § i lagen om hemkommun. Att anteckningen stryks kan grunda sig antingen på personens egen anmälan eller på att myndigheten har fått uppgift från något annat håll om att de lagstadgade villkoren inte längre är uppfyllda. I synnerhet i de sistnämnda situationerna ska myndigheten på det sätt som föreskrivs i 9 § vid behov säkerställa att uppgiften stämmer och t.ex. att personen inte alltjämt har rätt till hemkommun i Finland på någon annan grund. Detta kan förutsätta att personen hörs eller åtminstone att personen ges tillfälle att höras. I de flesta fallen lämnas uppgifterna sannolikt av andra myndigheter, framför allt av Migrationsverket. Då ska utgångspunkten vara att uppgifterna är tillförlitliga och personen i regel inte behöver höras. I alla händelser ska myndigheten delge personen ett med stöd av 11 § fattat förvaltningsbeslut om att stryka anteckningen om hemkommun.

Kraven att de ovan beskrivna begärandena om ytterligare uppgifter ska göras och att parterna ska delges förvaltningsbesluten ökar i någon mån arbetsmängden för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Det årliga antalet personer som förlorar sin hemkommun väntas dock vara litet. Dessutom är det sannolikt att strykningen av anteckningen om hemkommun genom det förfarande som föreslås i 9 § 2 mom., utan att myndigheten måste höra personen i fråga innan beslutet fattas, minskar bruket av det förfarande som avses i 9 a § 2 mom. Många situationer där den berörda personen inte nås och uppgift om hans eller hennes vistelse eller boende i Finland inte fås avgörs för närvarande genom förfarandet i 9 a § 2 mom. Det förutsätter att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata försöker nå personen i fråga och gör förfrågningar hos andra myndigheter om hans eller hennes situation. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillämpade det i 9 a § 2 mom. föreskrivna förfarandet första gången våren 2020, då omkring 10 000 personers hemkommun ströks. Det stora antalet förklarar av att anteckning om hemkommun i det sammanhanget ströks också i fråga om personer som redan före år 2017 hade antecknats befinna sig på okänd ort. Man kan vänta sig att avsevärt färre personer kommer att förlora anteckningen om hemkommun under de följande åren med stöd av bestämmelsen. Det förfarande som nu föreslås i 9 § 2 mom. förutsätter inte att den som saken gäller hörs, bara att det beslut som myndigheten fattar i ärendet delges honom eller henne. Således kan man bedöma att ärendena om förlust av hemkommun och strykning av anteckningen om hemkommun med tillhörande eventuella begäranden om ytterligare uppgifter och delgivning av förvaltningsbeslut går att genomföra inom ramen för myndighetens nuvarande resurser.

I landskapet Åland sköter Statens ämbetsverk på Åland de ovan beskrivna arbetsuppgifter som hör till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. När det gäller personer som flyttar till Åland och vistas där gäller de föreslagna ändringarna alltså Statens ämbetsverk på Ålands verksamhet. Också Statens ämbetsverk på Åland kan på de grunder som beskrivs ovan anses klara av dessa arbetsuppgifter inom ramen för sina nuvarande resurser.

Enligt den ändring som föreslås i 5 § i lagen om beskattningsförfarande ska det i fråga om personer för vars del anteckningen om hemkommun stryks i befolkningsdatasystemet anses att personens hemkommun i beskattningen är den kommun som senast varit personens hemkommun. Tillämpningen av denna bestämmelse väntas inte medföra extra arbete för skattemyndigheterna. Man kan anta att majoriteten av de personer som förlorar sin hemkommun i Finland antingen lämnar landet eller inte får skattepliktiga inkomster om de stannar här. Därmed kommer det sannolikt att vara mycket sällsynt att skattemyndigheterna tillämpar den föreslagna bestämmelsen.

När anteckningar om hemkommun som registrerats i befolkningsdatasystemet stryks beträffande personer som inte längre har rätt till hemkommun i Finland förbättras de i befolkningsdatasystemet införda uppgifternas aktualitet och riktighet. Detta tjänar alla myndigheter som använder uppgifterna i systemet, och också privata aktörer. Många myndigheter saknar praktiska möjligheter att själva kontrollera huruvida myndighetens kunder uppfyller de villkor för att få hemkommun som anges i lagen om hemkommun, de bara litar på anteckningen om personens hemkommun. Om sådana anteckningar om hemkommun som inte motsvarar den faktiska situationen stryks i befolkningsdatasystemet, kommer t.ex. val- och skattemyndigheterna som använder uppgifterna i systemet inte längre att skicka val- eller skattehandlingar i onödan till personer som inte är röstberättigade eller skattskyldiga i Finland. Också t.ex. Folkpensionsanstalten och kommunala myndigheter som beviljar förmåner kan då lita mer än nu på uppgifterna i befolkningsdatasystemet när det gäller förmåner som kan fås bara om personen har hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun. Det innebär att dessa myndigheter inte längre har ett lika stort behov av att utreda varje förmånsökandes eller förmånstagares situation för sig. På så sätt minskar myndigheternas arbete. Minskningen är dock mycket liten i förhållande till myndigheternas totala arbetsmängd.

De föreslagna ändringarna förtydligar tillämpningen av lagen om hemkommun vid olika myndigheter. Särskilt tillämpningen av 4 § i lagen, där det föreskrivs om erhållande av hemkommun, förenklas i och med att utlänningars rätt till hemkommun redan utifrån paragrafens ordalydelse alltid är kopplad till ett giltigt uppehållstillstånd eller uppehållskort som avses i utlänningslagstiftningen.

En ändring som hänför sig till myndigheternas verksamhet och informationsutbyte och är av särskilt stor betydelse med tanke på förlust av hemkommun och strykning av anteckningen om hemkommun består i ett utvecklingsprojekt som är fristående från denna proposition och gäller Migrationsverkets ärendehanteringssystem. För att anteckningen om hemkommun ska kunna strykas rätttidigt i fråga om personer som inte längre uppfyller villkoren för att få hemkommun bör myndigheterna få uppgifter av varandra om att dessa villkor inte längre är uppfyllda. I praktiken är det oftast fråga om en situation där en persons rätt till hemkommun upphör på grund av att personens uppehållstillstånd upphör att gälla. Då lyder en för strykning av anteckningen om hemkommun väsentlig fråga hur uppgiften om att personens uppehållsrätt har upphört genom ett lagakraftvunnet beslut ska förmedlas från Migrationsverket till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som sedan stryker anteckningen om personens hemkommun. Fastän en dataöverföringsanslutning mellan myndigheterna är i bruk har denna information om uppehållsrätt hittills inte förmedlats mellan myndigheterna. Orsaken är att det i Migrationsverkets ärendehanteringssystem inte automatiskt har registrerats uppgifter om att beslut om personers uppehållsrätt vunnit laga kraft. Systemet håller dock som bäst på att utvecklas så att anteckningar om att beslut om uppehållstillstånd vunnit laga kraft ska registreras automatiskt i det. I fortsättningen kommer Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata automatiskt att få information från Migrationsverket varje gång en persons uppehållsrätt i Finland har upphört genom ett lagakraftvunnet beslut. Därmed kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i fortsättningen stryka anteckningen om personens hemkommun genom det förfarande som föreskrivs i 9 § 2 mom. i lagen om hemkommun. Informationen om att beslut om uppehållstillstånd vunnit laga kraft överförs i fortsättningen också till Folkpensionsanstalten, som likaså kan utnyttja den vid prövning av förutsättningarna för att bevilja och betala ut förmåner. Utan information om att uppehållsrätten upphört genom ett lagakraftvunnet beslut till följd av avslag på en ansökan om förlängning av uppehållstillståndet eller ett utvisningsbeslut kan Folkpensionsanstalten fortsätta att betala ut beviljade förmåner, även om personen inte längre har rätt till förmånen. I och med informationen om att beslut om uppehållstillstånd vunnit laga kraft kommer sådana situationer inte längre att uppstå, annat än undantagsvis. Så kan det förhålla sig t.ex.

i situationer där en persons uppehållsrätt upphör på grund av att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd löpt ut utan att ett separat lagakraftvunnet beslut om uppehållsrättens upphörande fattas. Det är meningen att automatiseringen av systemet ska bli färdig och tas i drift vid Migrationsverket innevarande höst.

4.2.3 Samhälleliga konsekvenser

Propositionens samhälleliga konsekvenser bedöms vara obetydliga. De föreslagna lagändringarna befäster den utgångspunkt för lagen om hemkommun som innebär att bara sådana utlännningar som har kommit lagligt till Finland och vistas här lagligt har rätt till hemkommun. I praktiken kan detta i några enstaka fall leda till att en person som tidigare haft rätt till hemkommun i Finland inte längre kan få eller behålla den rätten och därför inte heller är berättigad till sådana förmåner och sådan service som förutsätter hemkommun. Det är då dock fråga om personer som vistas i Finland utan laglig grund och som enligt förarbetena till lagen om hemkommun inte grundlöst ska få rättigheter som hör till personer som bor stadigvarande i landet.

Propositionen väntas ha endast mycket liten inverkan på vilka till Finland från utlandet flyttande personer som med stöd av 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun har rätt att ansöka om och få hemkommun i Finland. De allmänna och särskilda villkor för att få hemkommun som anges i momentet förblir i huvudsak oförändrade. Därmed kan en person som flyttar till Finland från utlandet få hemkommun i Finland också i fortsättningen, om det är fråga om en stadigvarande inflyttning och något av de alternativa särskilda villkor som nämns i momentet är uppfyllt. I praktiken kan en person som flyttar till Finland få hemkommun här när han eller hon har för avsikt att bo här i minst ett år. Nordiska medborgare behöver inte ansöka om uppehållstillstånd i Finland eller motivera sin flyttning till Finland. Överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om folkbokföring (FördrS 96/2006) tillämpas på registreringen av deras vistelse i ett annat nordiskt land. Medborgare i andra medlemsstater i EU, Schweiz eller Liechtenstein som flyttar till Finland ska däremot registrera sin uppehållsrätt i enlighet med 159 § i utlänningslagen för att få hemkommun, om vistelsen är längre än tre månader. Personerna ska lämna in en registreringsansökan till Migrationsverket. För att personer som inte är medborgare i något av EU:s medlemsländer och personer som kan jämföras med dem ska få hemkommun krävs det ett kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd eller ett uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års tillfällig vistelse och dessutom avsikten att stadigvarande bosätta sig i Finland.

Det föreslås att 1 mom. 2 punkten i lagen om hemkommun kompletteras med hänvisningar till tre lagar som stiftats efter utlänningslagen och med stöd av vilka en person som kommit från utlandet kan få kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd i Finland. Tillägget innebär ingen ändring av nuläget, eftersom uppehållstillstånd som beviljats med stöd av lagarna i fråga redan för tillfället anses ge rätt till hemkommun i Finland. Med stöd av lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal beviljades år 2019 sammanlagt 32 kontinuerliga uppehållstillstånd för chefer, specialister och praktikanter i anställningsförhållande för den tid den företagsinterna förflyttningen varar. Med stöd av lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete beviljades år 2019 sammanlagt 2 857 kontinuerliga uppehållstillstånd för vetenskaplig forskning, att söka arbete eller bedriva företagsverksamhet. I och med lagen om genomförande av vissa bestämmelser om uppehållsrätt i avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen kan omkring 5 000 medborgare i Storbritannien och Nordirland och deras familjemedlemmar som är bosatta i Finland ansöka om uppehållsrätt i Finland med stöd av utträdesavtalet.

Till följd av de ändringar som föreslås i 4 § 1 mom. 2 och 3 punkten i lagen om hemkommun har sådana familjemedlemmar till finska medborgare eller till medborgare i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz som inte själva har med utlänningslagstiftningen förenlig uppehållsrätt i Finland inte nödvändigtvis rätt till hemkommun. Det är i praktiken närmast fråga om personer vars ansökan om uppehållstillstånd eller uppehållskort är anhängig och personer som inte har ansökt om och fått ett i 161 § i utlänningslagen avsett uppehållskort. Enligt en tolkning av den nuvarande ordalydelsen i 4 § 1 mom. 4 punkten i lagen om hemkommun kan det anses att de för närvarande har rätt till hemkommun redan på den grunden att en familjemedlem till dem har hemkommun i Finland. Utgående från lagens syfte som beskrivs i lagens förarbeten och enligt rådande tillämpningspraxis kan det dock i regel inte ens för närvarande anses att dessa personer har rätt till hemkommun. Den omständigheten att en person har ansökt om uppehållstillstånd i Finland kan i sig ännu inte anses berättiga honom eller henne till hemkommun i Finland. Inte heller torde det i situationer där en person vägrar att ansöka om uppehållskort enligt utlänningslagen kunna anses att personen har rätt till hemkommun. Denna tolkning vinner stöd i lagens förarbeten (RP 206/2006 rd, s. 6). Underlåtenhet att ansöka om uppehållskort bestraffas som utlänningsförseelse, och underlåtenhet att ansöka om kortet kan också anses indikera att personen inte har för avsikt att bosätta sig stadigvarande i Finland på det sätt som avses i 4 § i lagen om hemkommun. Antalet personer som beskrivs ovan och som efter den föreslagna lagändringen inte längre har rätt till hemkommun i Finland bedöms vara mycket litet. Dessutom är det på de grunder som konstateras ovan ifrågasatt huruvida de ens för närvarande bör anses ha rätt till hemkommun i Finland.

En utgångspunkt för propositionen är att personer som kommit till Finland och fått hemkommun här men inte längre uppfyller de villkor för att få hemkommun som anges i lagens 4 § inte längre ska ha rätt till hemkommun i Finland och att den i befolkningsdatasystemet införda anteckningen om hemkommun för dem ska strykas. Till denna del är propositionen på de sätt som beskrivs ovan förenlig med syftet för lagen om hemkommun och innebär därmed ingen principiell ändring av nuläget.

Det förfarande som föreslås i propositionen i fråga om förlust av hemkommun och strykning av anteckningen om hemkommun kommer i praktiken oftast att tillämpas i situationer där en persons uppehållsrätt i Finland har upphört och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får uppgift om detta från Migrationsverket. I enlighet med utlänningslagens principer är utgångspunkten den att en person vars uppehållsrätt har upphört ska avlägsna sig från Finland. Personens uppehållsrätt kan upphöra t.ex. om personen inte ansöker om förlängning av sitt uppehållstillstånd som är på väg att gå ut eller om ansökan om förlängning avslås. I 40 § i utlänningslagen fastställs det vad som är laglig vistelse för utlänningar i Finland, och om vistelsen inte är förenlig med den paragrafen är det fråga om straffbar olovlig vistelse enligt 185 § 1 mom. 1 punkten i utlänningslagen. Personer som inte har giltig uppehållsrätt i Finland kan i princip antas avlägsna sig från landet. Den föreslagna regleringen anses därmed inte ha någon betydande inverkan på ställningen för personerna inom dess tillämpningsområde. Strykning av anteckningen om hemkommun är därmed i praktiken en åtgärd av teknisk natur som i första hand har den effekten att en onödig anteckning om hemkommun som inte svarar mot personens faktiska boende utgår ur befolkningsdatasystemet.

Visserligen kan det i någon mån förekomma också situationer där en person fortsätter att vistas i Finland, trots att han eller hon inte har ett giltigt uppehållstillstånd. Enligt uppgifter från Migrationsverket upphör omkring 2 600 personers giltiga uppehållstillstånd eller uppehållsrätt av annat slag att gälla det innevarande året. Ur myndighetens informationssystem fås det dock inte fram några uppgifter om hur många av dessa personer som ansöker om ett nytt uppehållstillstånd eller någon annan ny uppehållsrätt efter att det föregående tillståndet eller den föregående rätten upphört att gälla. År 2019 fattades 1 800 negativa beslut om uppehållstillstånd, 1 005 beslut om

återkallande av uppehållstillstånd och 1 963 beslut om utvisning som vann laga kraft; samtliga dessa innebär att uppehållsrätten upphör. För de två senare siffrorna är antalet beslut riktningsgivande.

De vars uppehållsrätt upphör varaktigt förlorar också rätten till hemkommun i Finland. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska stryka anteckningen om deras hemkommun i befolkningsdatasystemet. Med stöd av 7 § och 7 a § i lagen om hemkommun är en person som flyttar från Finland skyldig att göra en anmälan om flyttning till utlandet. Omkring 10 000 anmälningar om flyttning till utlandet (riktningsgivande beräkning) lämnades år 2019 in till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Det finns dock personer som flyttar från Finland utan att göra någon anmälan. Det innebär att det inte finns exakta uppgifter om hur många personer som förlorat sin uppehållsrätt i Finland som avlägsnar sig från landet och hur många som fortsätter att vistas här. Antalet personer som stannar i Finland bedöms dock vara mycket litet årligen. De så kallade papperslösa, alltså personer som lever i landet utan laglig uppehållsrätt, antas vara 3 000–10 000 i Finland. Merparten av dem har sannolikt ändå aldrig haft hemkommun här.

Rätten till offentliga tjänster eller till förmåner bestäms alltid utifrån speciallagstiftning. Offentliga tjänster och förmåner som föreskrivs särskilt i lag och anses vara oundgängliga ska ordnas oberoende av personens hemkommun. Det innebär att personer som olagligt fortsätter att vistas i Finland och för vilkas del anteckningen om hemkommun i befolkningsdatasystemet stryks fortsätter att ha rätt t.ex. till brådskande vård enligt hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), brådskande socialservice enligt socialvårdslagen (1301/2014) samt småbarnspedagogik i brådskande fall enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018). Många centrala rättigheter och tjänster, t.ex. rätten till utkomststöd, förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning och gymnasieutbildning, är inte alls bundna till att personen i fråga har hemkommun. Förlust av hemkommun och strykning av anteckningen om hemkommun har alltså ingen direkt inverkan på dem. Tredjelandsmedborgare som förlorar sin hemkommun är inte längre vare sig röstberättigade eller valbara vid kommunalval och kommunala folkomröstningar. Personer som förlorar sin hemkommun upphör att ha rätt till största delen av de förmåner som Folkpensionsanstalten beviljar, redan på den grunden att de inte längre har laglig rätt att vistas i landet.

En direkt följd av propositionen och just av att hemkommunen förloras är att personer med funktionshinder som förlorar sin hemkommun inte längre har rätt till tolkningstjänst som Folkpensionsanstalten ordnar. Rätt till tjänsten i fråga har enligt lagen om tolkningstjänst för handikappade personer (133/2010, nedan lagen om *tolkningstjänst*) bara personer som enligt lagen om hemkommun ska anses vara bosatta i Finland. År 2019 fick 3 385 personer denna tolkningstjänst. Man bör emellertid notera att lagen om tolkningstjänst gäller situationer där en person inte har rätt till tolkningstjänst med stöd av någon annan lag, och endast personer som vistas olagligt i landet förlorar rätten till tolkningstjänst i och med propositionen. Det kan anses vara ytterst osannolikt att personer som behöver tolkningstjänst fortsätter att bo i Finland efter att deras lagliga uppehållsrätt har upphört. Dessutom följer av ungdomslagen (1285/2016) att om en ung person som flyttat till Finland från utlandet förlorar sin rätt till hemkommun i Finland, kan kommunen inte från andra håll få information om den unge som den eventuellt behöver för uppsökande ungdomsarbete, om det är fråga om sekretessbelagda uppgifter. Man kan ändå göra bedömningen att behovet inom det uppsökande ungdomsarbetet av att få sekretessbelagda uppgifter är obetydligt och att endast ett mycket litet antal unga stannar i Finland efter att deras lagliga uppehållsrätt har upphört.

I avsnitt 10 bedöms rätten till olika förmåner och tjänster mer ingående med avseende på de grundläggande och mänskliga rättigheterna. En av utgångspunkterna för regleringen i lagen om hemkommun har i alla händelser varit att personer som vistas olagligt i landet inte ska ha rätt

till hemkommun, även om de bott stadigvarande i Finland, och de ska inte heller utan grund få sådana rättigheter som tillkommer dem som är stadigvarande bosatta i landet (RP 104/1993 rd, s. 26 och RP 206/2006 rd, s. 4). I den mån man vill trygga vissa elementära rättigheter, förmåner eller tjänster för personer som vistas olagligt i landet bör detta ske i speciallagstiftning som gäller saken, inte genom att sådana personer beviljas hemkommun.

När det gäller personer som stannar i landet och vistas här olagligt kan strykning av anteckningen om hemkommun inverka också på tillgängligheten till eller utnyttjandet av tjänster som den privata sektorn tillhandahåller. De tjänster som den privata sektorn producerar och beträffande vilka en i befolkningsdatasystemet införd anteckning om hemkommun krävs för att de ska fås och utnyttjas bedöms dock vara få. Ett villkor för tjänsten kan ofta vara att kundens identitet säkerställs utifrån handlingar som verifierar den. När t.ex. ett kundförhållande som gäller grundläggande banktjänster etableras ska banken identifiera kunden och kontrollera hans eller hennes identitet t.ex. utgående från namn, födelsetid, personbeteckning och adress så som föreskrivs i 3 kap. i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017). Också t.ex. erhållandet av bibliotekskort förutsätter i regel att personen har en adress i Finland, ett identitetsbevis och en personbeteckning. Att anteckningen om hemkommun stryks väntas därmed inte ha någon betydelse för möjligheterna för en person som vistas i Finland när det gäller t.ex. biblioteks- eller bankärenden, eftersom dessa inte nödvändigtvis förutsätter en anteckning om hemkommun.

När propositionens konsekvenser bedöms gäller det dessutom att notera att bara sådana personer som i något skede har fått hemkommun i Finland kan komma att förlora den och råka ut för att anteckningen om hemkommun stryks. Exempelvis personer som kommit till Finland för att ansöka om internationellt skydd, t.ex. asylsökande, får uppehållstillstånd först när deras ansökan godkänns. Den föreslagna förlusten av hemkommun gäller således inte t.ex. sådana personer som ansöker om internationellt skydd och som inte alls beviljas uppehållstillstånd i Finland. Dessutom lever i Finland utlänningar som har laglig rätt att vistas i landet men som ändå står utanför icke-brådskande social- och hälsoservice, eftersom de inte omfattas av den sociala tryggheten i sitt hemland eller inte har en heltäckande sjukförsäkring. Frågan om ställningen och servicen för personer som vistas i Finland är därmed mer vittförgrenad än tillämpningsområdet för lagen om hemkommun och hänför sig uttryckligen till speciallagstiftning inom andra förvaltningsområden.

Även i övrigt är propositionens samhälleliga konsekvenser ringa. De ändringar som föreslås bli införda i 2 och 6 a § i lagen om hemkommun motsvarar den gällande 52 § i moderskapslagen. Inte heller innebär de ändringar som föreslås i 7 och 11 § i lagen om hemkommun och gäller intressebevakares rätt att göra flyttningsanmälan någon nämnvärd förändring av nuläget, eftersom intressebevakare redan nu gör flyttningsanmälningar för huvudmannens räkning. Intressebevakarens rätt att göra flyttningsanmälan för huvudmannens räkning är beroende av intressebevakarens behörighet att företräda huvudmannen i flyttningsärenden.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Förlust av hemkommun och strykning av anteckning om hemkommun

Fyra alternativ kan läggas fram när det gäller den i propositionen föreslagna regleringen om att personer som kommit till Finland från utlandet kan förlora sin hemkommun och när en i befolkningsdatasystemet införd anteckning om hemkommun kan strykas. Det första alternativet går ut på att det till lagen fogas en bestämmelse enligt vilken rätten till hemkommun är bestående när den beviljas en person. Alternativ nummer två är att det i lagen tas in uttryckliga bestämmelser

om under vilka förutsättningar en person som flyttat till Finland från utlandet och fått hemkommun här kan förlora sin rätt till hemkommun i Finland. Det tredje alternativet är att den gällande lagstiftningen inte ändras. Det fjärde alternativet är att situationer där en person inte längre uppfyller villkoren för att få hemkommun jämföras med situationer enligt lagens 9 a § 2 mom. där uppgifter om en persons bostad eller vistelse i Finland inte fås. Vart och ett av alternativen och dess förmodade konsekvenser beskrivs i större detalj nedan.

Så som konstateras i avsnitt 2.3 innehåller förarbetena till lagen om hemkommun inget uttryckligt omnämnande av hur de villkor för att få hemkommun som föreskrivs i lagens 4 § är avsedda att tillämpas: ska personen oavbrutet uppfylla villkoren eller räcker det att de uppfylls bara när personen flyttar till landet och ansöker om hemkommun i Finland. Lagförslagen i propositionen bygger på den förstnämnda tolkningen. Också den sistnämnda tolkningen är dock möjlig i princip. Den kan motiveras med att lagen i oklara fall bör tolkas till förmån för den som kommit till landet. I lagens förarbeten ingår flera omnämnanden av att uppfyllandet av villkoren i 4 § ska kontrolleras just när en person flyttar till Finland och har för avsikt att stadigvarande bosätta sig här (RP 104/1993 rd, s. 18, 24 och 25). Utgående från dessa konstateranden går det ändå inte nödvändigtvis att dra slutsatsen att villkoren för att få hemkommun inte kan granskas på nytt senare. När saken bedöms ska man också beakta de rättigheter och skyldigheter som med stöd av annan lagstiftning uppkommer för en person i och med att han eller hon får hemkommun enligt lagen om hemkommun. Dessa behandlas mer ingående i avsnitten 2.1, 4.2.3 och 10.

Om syftet med lagen om hemkommun anses vara att villkoren i 4 § ska vara uppfyllda bara när en person flyttar till landet och första gången beviljas hemkommun i Finland, kan till lagen fogas en bestämmelse som befäster denna tolkning. En sådan bestämmelse skulle dock vara problematisk av samma orsak som den bakomliggande tolkningen av lagens syfte. Stöd för bestämmelsen finns inte i lagens förarbeten, och därmed blir utgångspunkten för lagens 4 § en annan. Bestämmelsen skulle vara mycket problematisk också med avseende på annan lagstiftning, eftersom syftet knappast har varit att garantera personer som vistas olagligt i Finland samma rättigheter och skyldigheter som personer som vistas lagligt i landet har. Därför skulle en sådan ändring av lagen om hemkommun antagligen skapa ett behov av att ändra annan lagstiftning i stor utsträckning så att det föreskrivs att en grund för att få rättigheter, förmåner och tjänster som det föreskrivs om i speciallagstiftning inom olika förvaltningsområden inte är hemkommun utan i stället laglig vistelse i Finland. Av dessa orsaker bör detta alternativ förkastas.

Om det anses att syftet med lagen om hemkommun vad tillämpningen av 4 § beträffar inte är tydligt, kan detta åtgärdas genom att lagen kompletteras med uttryckliga bestämmelser om förlust av hemkommun och strykning av anteckningen om hemkommun. Det är då motiverat att i lagen ta in helt nya och detaljerade bestämmelser om när rätten till hemkommun i Finland upphör, huruvida t.ex. en övergångstid av viss längd ska tillämpas, vilken myndighet som ska konstatera att rätten till hemkommun har upphört och vilket förfarande som ska iaktas i sammanhanget. Att ta in sådana bestämmelser i lagen är emellertid inte motiverat redan av den anledningen att utgångspunkten för lagen om hemkommun och även annan lagstiftning på de grunder som beskrivs ovan bör anses vara att villkoren i 4 § ska uppfyllas oavbrutet av en person för att han eller hon ska ha rätt till hemkommun i Finland. Dessutom kan reglering av det nämnda slaget leda till tilltagande behörighetsproblem mellan olika myndigheter. En elementär utgångspunkt för lagen om hemkommun är att varje myndighet kan tolka lagen självständigt och med stöd av sin egen prövning avgöra huruvida en person har rätt till hemkommun i Finland eller inte. Om det till lagen fogades bestämmelser om förlust av hemkommun, skulle varje myndighet med stöd av lagen om hemkommun kunna träffa sitt eget avgörande dels om huruvida en person har fått hemkommun i Finland, dels om huruvida han eller hon har förlorat den hemkommun som han eller hon eventuellt haft. Då växer risken för olika myndighetstolkningar gällande en

och samma person. Detta kan inte anses befogat med avseende på vare sig människornas rättskydd eller behörighetsfördelningen mellan myndigheter.

Det tredje alternativet, att bibehålla lagen som den nu är, är inte heller motiverat. Som ovan konstateras är den nuvarande regleringen oklar, och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas tolkningspraxis som grundar sig på den leder till att anteckningar om hemkommun är införda i befolkningsdatasystemet också i fråga om personer som inte längre uppfyller de lagstadgade villkoren för att få hemkommun. Detta återspeglas också i verksamheten hos andra myndigheter som utnyttjar uppgifterna i befolkningsdatasystemet. I princip skulle Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kunna ändra sin egen tolkningspraxis och börja tillämpa lagen om hemkommun så att myndigheten med stöd av de nuvarande bestämmelserna börjar stryka sådana anteckningar om hemkommun som inte svarar mot det verkliga läget. Med hänsyn till oklarheten i lagbestämmelserna och t.ex. rättsskyddsaspekter som hänför sig till strykning av anteckningar om hemkommun är det dock överskådligast att avgöra frågan just genom att lagen ändras.

I stället för att 9 och 11 § i lagen om hemkommun ändras på det sätt som föreslås i propositionen skulle anteckningar om hemkommun kunna strykas genom ett förfarande som liknar det som föreskrivs i 9 a § 2 mom. Momentet i fråga gäller situationer där Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata trots försök inte får uppgifter om en persons bostad eller vistelse i Finland. Då kan det först antecknas i befolkningsdatasystemet att personen befinner sig på okänd ort, och efter två kalenderår kan det antecknas att han eller hon saknar hemkommun. Största delen av de situationer där en persons rätt till hemkommun upphör efter det att personen inte längre uppfyller villkoren i 4 § skulle sannolikt vara sådana där kontakt med personen inte fås. Personen kan redan ha avlägsnat sig från landet utan att ha gjort en anmälan om flyttning till utlandet, eller så vistas han eller hon olagligt i landet. Det förfarande som föreskrivs i 9 a § 2 mom. är dock anmärkningsvärt långdraget och när det tillämpas stryks anteckningen om en persons hemkommun i befolkningsdatasystemet först tidigast två efter att personens uppehållsrätt har upphört. Dessutom förutsätter förfarandet alltid att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata gör förfrågningar hos andra myndigheter om personens vistelse, vilket av de skäl som refereras ovan ofta ändå inte leder till att personen nås. För att anteckningar som registrerats i befolkningsdatasystemet och inte svarar mot det faktiska läget ska kunna strykas så snabbt och effektivt som möjligt kan den föreslagna ändringen av 9 och 11 § anses vara en mer motiverad lösning.

5.2 Familjemedlemmars rätt till hemkommun

Den reglering om familjemedlemmars rätt till hemkommun som föreslås i propositionen utgår från att erhållandet av hemkommun också för familjemedlemmarnas del alltid förutsätter att dessa har ett giltigt uppehållstillstånd eller uppehållskort som avses i utlänningslagstiftningen. I princip skulle det ändå vara möjligt att antingen hålla kvar den nuvarande delvis oklara regleringen i 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun eller att till momentet foga explicita bestämmelser om att familjemedlemmar i vissa situationer har rätt till hemkommun också när de inte uppfyller några av de andra villkor för att få hemkommun som uppräknas i momentet. Sådana situationer kan det vara fråga om när familjemedlemmen själv inte har laglig uppehållsrätt i Finland, när hans eller hennes ansökan om uppehållsrätt är anhängig eller när han eller hon inte har ansökt om uppehållskort som förutsätts i utlänningslagen.

Genom att låta 4 § 1 mom. 4 punkten i lagen om hemkommun vara oförändrad skulle det säkerställas att alla utlänningar med en familjemedlem som har hemkommun i Finland har rätt till hemkommun. Denna reglering skulle kunna underlätta familjemedlemmars flyttning till Finland, i och med att de skulle kunna ansöka om och få hemkommun omedelbart efter ankomsten

hit. Regleringen skulle dock stå i strid med syftet för utlänningslagstiftningen och lagen om hemkommun, eftersom den skulle möjliggöra att hemkommun beviljas också sådana utlänningar som inte har laglig uppehållsrätt i Finland eller som inte har för avsikt att stadigvarande bosätta sig här. I praktiken har 4 punkten inte heller tillämpats vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata så att rätt till hemkommun med stöd av den beviljats också personer som vistas olagligt i landet. Därmed finns det inte någon anledning att ha kvar 4 punkten i dess nuvarande lydelse.

Ett annat alternativ är att det till 4 § 1 mom. fogas en separat bestämmelse om situationer där utlänningar anses ha rätt till hemkommun redan på den grunden att en familjemedlem till dem har hemkommun i Finland. Att bevilja personer som kommit olagligt till Finland och olagligt vistas här skulle strida mot syftet med lagen om hemkommun och också leda till konflikter med utlänningslagstiftningen och annan speciallagstiftning. Det skulle också vara problematiskt vid fattande av beslut om förlust av hemkommun. Man skulle däremot kunna tänka sig att familjemedlemmar i 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun ges rätt att få hemkommun redan när de har ansökt om uppehållsrätt och deras ansökan är anhängig hos den myndighet som behandlar den. Enligt 60 § 1 mom. i utlänningslagen är utgångspunkten det att det första uppehållstillståndet ska sökas före inresan till Finland, i det land där sökanden lagligen vistas. I paragrafen föreskrivs det dock om vissa undantag då uppehållstillstånd får sökas också i Finland, varvid en utländsk familjemedlem med stöd av 40 § 3 mom. i utlänningslagen har rätt att vistas i Finland medan ansökan behandlas (RP 28/2003 rd, s. 145). Exempelvis får en familjemedlem till en sådan finsk medborgare som är bosatt i Finland eller en familjemedlem till en sådan unionsmedborgare som är bosatt i Finland ansöka om uppehållstillstånd också medan han eller hon vistas i Finland. Den ovannämnda ändringen av lagen om hemkommun skulle alltså kunna leda till att familjemedlemmar i Finland som väntar på att ansökan ska behandlas får hemkommun och därtill anknytande rättigheter och skyldigheter endast för en kort tid och sedan förlorar den om deras ansökan avslås. Detta kan inte anses vara motiverat med avseende på regleringen om hemkommun, uppdateringen av uppgifter i befolkningsdatasystemet eller beviljandet av tjänster eller förmåner som grundar sig på hemkommun. I princip skulle det i 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun också kunna föreskrivas att familjemedlemmar har rätt till hemkommun också i det fallet att de inte har ansökt om uppehållskort enligt 161 eller 162 § i utlänningslagen. Denna reglering skulle minska skyldigheterna för personer som flyttar till Finland och göra det möjligt att snabbare få hemkommun. Ansökan om uppehållskort är ändå en lagstadgad skyldighet, och enligt 185 § i utlänningslagen är försummelse av den straffbar som utlänningsförseelse. Regleringen om erhållande av hemkommun bör inte uppmuntra till lagstridigt beteende. Dessutom konstateras kravet att ansöka om uppehållskort också i förarbetena till lagen om hemkommun. Därmed är inte heller en sådan ändring förenlig med lagens syfte. Det är alltså inte befogat att till 4 § 1 mom. i lagen om hemkommun foga bestämmelser som innebär att familjemedlemmar har rätt till hemkommun även om de inte uppfyller något av villkoren i 1, 2, 3 eller 5 punkten i momentet.

6 Remissvar

Enligt utlåtandena...

Ett sammandrag av de utlåtanden som kom in under remissbehandlingen finns tillgängligt i sin helhet i den offentliga tjänsten på adressen <https://vm.fi/sv/projekt-och-lagberedning> under identifieringskod [VM101:00/2020](#).

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om hemkommun

2 §. Hemkommun. Det föreslås att 1 mom. ändras så att hänvisningen till barnets mor preciseras. Ändringsbehovet orsakas av att det enligt moderskapslagen är möjligt för barn att ha två mödrar, av vilka den ena är den i 2 § i moderskapslagen avsedda mor som har fött barnet och den andra är den s.k. andra modern som avses i 3 § 1 mom. i moderskapslagen. Ändringen syftar till att precisera enligt vilkendera modern ett nyfött barns hemkommun bestäms. För närvarande föreskrivs om detta i 52 § i moderskapslagen, så det rådande rättsläget rubbas inte utan förtydligas genom ändringen.

I övrigt motsvarar paragrafens innehåll gällande lag.

4 §. Hemort vid inflyttning till landet. I 1 mom. uppräknas villkoren för rätt till hemkommun vid inflyttning till Finland. När ett eller flera av villkoren är uppfyllda får en person som kommit till Finland från utlandet hemkommun i Finland. I 2 punkten nämns endast ett i utlänningslagen avsett giltigt tillstånd som ger rätt till kontinuerlig eller permanent vistelse. Till denna punkt föreslås bli fogade hänvisningar till de andra lagar som har stiftats efter utlänningslagens ikraftträdande och med stöd av vilka en person som har kommit till Finland från utlandet kan få kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd. Den föreslagna ändringen är informativ, eftersom uppehållstillstånd som beviljas med stöd av nämnda lagar redan för närvarande ger rätt till hemkommun i Finland. Det är ändå befogat att lagarna nämns i lagen om hemkommun.

Till nämnda punkt fogas enligt förslaget hänvisningar till lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal samt till lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete. Med stöd av 11 och 13 § i den förstnämnda lagen beviljas ICT-uppehållstillstånd som kontinuerligt uppehållstillstånd för tiden för den företagsinternas förflyttningen när det gäller chefer, specialister och praktikanter i anställningsförhållande samt deras familjemedlemmar. Med stöd av den sistnämnda lagens 6 § beviljas forskare kontinuerligt uppehållstillstånd. Med stöd av 10 § kan kontinuerligt uppehållstillstånd beviljas också för att söka arbete eller bedriva företagsverksamhet. Enligt 16 § beviljas familjemedlemmar till en person som med stöd av 6 eller 10 § beviljats uppehållstillstånd på motsvarande sätt kontinuerligt uppehållstillstånd.

Till punkten fogas dessutom en hänvisning till lagen om genomförande av vissa bestämmelser om uppehållsrätt i avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen. Enligt den lagen beviljas medborgare i Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland och deras familjemedlemmar uppehållsrätt enligt utträdesavtalet, och som bevis på den ett uppehållstillståndskort enligt 33 a § i utlänningslagen.

Regleringen i 1 mom. förtydligas också i fråga om familjemedlemmar. Det föreslås att 4 punkten ändras så att det föreskrivs att hemkommunen och bostaden för en person ska bestämmas enligt lagen om hemkommun, om han eller hon är familjemedlem till en i 3 punkten avsedd person och har ett med stöd av 161 eller 162 § i utlänningslagen beviljat uppehållskort. Det är fråga om personer vars i Finland bosatta familjemedlem är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz men vilka själva inte har ett sådant medborgarskap. Sådana personer har i förarbetena till lagen om hemkommun ansetts höra till tillämpningsområdet för 3 punkten (RP 206/2006 rd, s. 5). Detta framgår emellertid inte av ordalydelsen i 3 punkten, så det är befogat att konstatera saken explicit i 4 punkten. Vidare kan

4 punkten gälla familjemedlemmar till sådana finska medborgare som har utnyttjat rätten till fri rörlighet. Det är då fråga om en situation som avses i 50 § 3 mom. i utlänningslagen där en finsk medborgare har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet enligt direktivet om fri rörlighet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier) genom att resa till eller uppehålla sig i en annan medlemsstat och familjemedlemmen har följt med eller anslutit sig till honom eller henne. I dessa fall beviljas finska medborgares familjemedlemmar ett ovannämnt uppehållskort enligt 161 § i utlänningslagen.

Det rådande rättsläget förändras alltså just inte för de ovannämnda personernas del. Man bör emellertid lägga märke till att om de inte ansöker om uppehållskort enligt 161 eller 162 § i utlänningslagen har de inte heller rätt till hemkommun, fastän de uppfyller de i 158 a § i utlänningslagen angivna villkoren för uppehållsrätt i Finland. Ansökan om uppehållskort visar att de har för avsikt att mer stadigvarande bosätta sig i Finland. Enligt utlänningslagen är underlåtenhet att ansöka om uppehållskort straffbar som utlänningsförseelse. Kravet att uppehållskort ska sökas konstateras också i förarbetena till lagen om hemkommun. Den föreslagna ändringen är därmed i linje med lagens syfte.

I fortsättningen nämns i 4 punkten inte som en omständighet som berättigar till hemkommun att en persons familjemedlem har hemkommun i Finland. Sådana personer är i huvudsak berättigade till hemkommun med stöd av någon annan av punkterna i momentet, så det nuvarande rättsläget rubbas inte för deras del heller, eventuellt med undantag för vissa enskilda fall. När en utlänning beviljas tillfälligt, kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd beviljas hans eller hennes familjemedlem med stöd av 45 och 47 § i utlänningslagen motsvarande uppehållstillstånd för samma tid. Upphållstillstånd kan under vissa förutsättningar beviljas också en persons andra anhöriga än familjemedlemmar, enligt 50 och 115 § i utlänningslagen. I alla situationer av detta slag har de berörda familjemedlemmarna eller de andra anhöriga rätt till hemkommun enligt 2, 3 eller 5 punkten i momentet. Är det fråga om en familjemedlem till en medborgare i en av EU:s medlemsländer eller en familjemedlem till en sådan finsk medborgare som har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet, ska som en sådan betraktas också avkomlingar i rakt nedstigande led som är beroende av honom eller henne för sin försörjning, släktingar i rakt uppstigande led som är beroende av honom eller henne för sin försörjning samt andra anhöriga som jämfställs med familjemedlemmar så som framgår av 154 § i utlänningslagen. Sådana personer ska ha rätt till hemkommun med stöd av 3 punkten, förutsatt att de beviljas uppehållskort för familjemedlemmar till unionsmedborgare.

Tillämpningen av momentet blir enklare i och med att erhållandet av hemkommun i momentet alltid är kopplat till ett giltigt uppehållstillstånd eller uppehållskort som avses i utlänningslagstiftningen. Samtidigt minskar risken för att hemkommun i strid med lagens syfte beviljas personer som inte har laglig uppehållsrätt i Finland.

I 1 mom. 5 punkten föreskrivs det att också personer som har ett i utlänningslagen avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års tillfällig vistelse och dessutom med beaktande av förhållandena som helhet har för avsikt att stadigvarande bosätta sig i Finland har rätt till hemkommun i Finland. Eftersom hänvisningar till tre andra lagar utöver utlänningslagen fogas till 2 punkten, finns det skäl att precisera bestämmelsen i 5 punkten så att där hänvisas till alla lagar som nämns i 2 punkten.

I övrigt ändras paragrafens innehåll inte.

6 a §. Folkbokföringskommun. Det föreslås att 2 mom. ändras så att det i bestämmelsen beaktas att ett barn kan ha två mödrar enligt vad som föreskrivs i moderskapslagen. Det i gällande lag

ingående begreppet modern ersätts med begreppet den mor som har fött barnet, och den i 3 § 1 mom. i moderskapslagen avsedda andra modern jämställs i företrädesordningen med fadern. För närvarande föreskrivs om detta i 52 § i moderskapslagen, så det rådande rättsläget rubbas inte genom ändringen utan förtydligas.

I övrigt motsvarar paragrafens innehåll gällande lag.

7 §. Anmälningsskyldighet för den som flyttar. I paragrafen föreskrivs det om anmälningsskyldighet för den som flyttar. Enligt 1 mom. ska den som flyttar från sin hemkommun eller till en annan bostad inom hemkommunen anmäla detta till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, eller inom verksamhetsområdet på Åland till Statens ämbetsverk på Åland. Anmälningsskyldigheten omfattar såväl flyttning inom Finland som flyttning till och från Finland. Anmälan ska göras också då en person flyttar från en bostad och därefter inte har någon stadigvarande bostad. Till momentet föreslås bli fogat att anmälningsskyldigheten för den som flyttar gäller också situationer där den som flyttar inte längre uppfyller villkoren i 4 § 1 mom. beträffande rätt till hemkommun i Finland. Det är då oftast fråga om en situation där personens lagliga uppehållsrätt i Finland upphör på grund av att hans eller hennes uppehållstillstånd upphör att gälla. I praktiken görs anmälan om att villkoren i 4 § 1 mom. inte längre är uppfyllda på samma gång som personen gör en anmälan om flyttning till utlandet till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller Statens ämbetsverk på Åland. Med stöd av 7 a § 4 mom. ska av anmälan om flyttning till utlandet framgå t.ex. syftet med flyttningen till utlandet samt övriga uppgifter som behövs för anteckning om hemkommun och bostaden där. De behövliga uppgifter som ska ingå i anmälan om flyttning till utlandet kan anses inkludera också uppgiften om att uppfyllandet av ett i 4 § 1 mom. föreskrivet villkor har upphört beträffande den som flyttar, eftersom den är av betydelse för personens hemkommun.

Dessutom ändras andra meningen i 1 mom. så att också en persons intressebevakare kan göra anmälan om flyttning för en persons räkning. Enligt gällande lag kan anmälan för en persons räkning göras bara av en familjemedlem som flyttar tillsammans med personen. För att intressebevakaren ska ha rätt att göra flyttningsanmälan krävs att han eller hon är behörig att företräda sin huvudman i flyttningsärenden. På det sätt som föreskrivs i 29 § i lagen om förmyndarverksamhet har en intressebevakare rätt att företräda sin huvudman i ekonomiska angelägenheter och i ärenden som gäller huvudmannens person enligt vad domstolen har bestämt. Beroende på flyttningens karaktär och huvudmannens situation kan görandet av flyttningsanmälan anses gälla både huvudmannens ekonomiska angelägenheter och huvudmannens person. Dessutom kan rätten att göra flyttningsanmälan grunda sig på den allmänna skyldighet att ha omvårdnad om huvudmannen som åligger alla intressebevakare.

9 §. Anteckning om hemkommun, bostad och folkbokföringskommun. Paragrafen gäller anteckning om hemkommun, bostad där och folkbokföringskommun i befolkningsdatasystemet. I 2 mom. föreskrivs att om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata av någon annan än personen själv fått uppgift om att hans eller hennes hemkommun eller bostaden där har ändrats eller om att han eller hon stadigvarande bosatt sig utomlands, får myndigheten göra motsvarande anteckning i befolkningsdatasystemet. Till momentet fogas ett omnämnande av att myndigheten på basis av en uppgift som den har fått av någon annan än personen själv får göra anteckning i befolkningsdatasystemet också om att personen inte längre uppfyller villkoren i 4 § 1 mom. för att få hemkommun i Finland. I praktiken är det då fråga om att anteckningen om personens hemkommun stryks i befolkningsdatasystemet. I landskapet Åland är den behöriga myndigheten Statens ämbetsverk på Åland i stället för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Alldeles som när det gäller de andra anteckningar som avses i 2 mom. är det en förutsättning också för en anteckning om strykning av hemkommunen att den uppgift som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fått kan anses vara uppenbart tillförlitlig. Exempelvis kan en uppgift som en annan myndighet lämnat i princip anses vara uppenbart tillförlitlig. Enligt 27 § i befolkningsdatalagen ska den som har i uppdrag att anmäla uppgifter för registrering i befolkningsdatasystemet se till att de uppgifter som anmäls till den personuppgiftsansvarige är tillförlitliga och hålls aktuella.

Förlust av hemkommun och strykning av anteckningen om hemkommun i befolkningsdatasystemet inverkar på en persons rättigheter och skyldigheter. Därför kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata stryka en anteckning om en persons hemkommun utan att begära ytterligare uppgifter och utan att höra den som berörs endast när det står klart att de i lagens 4 § angivna villkoren för att få hemkommun verkligen inte uppfylls längre av personen. Strykning av anteckningen om hemkommun utgående från uppgifter som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fått av någon annan än personen själv blir sannolikt oftast tillämplig när personens rätt till hemkommun har grundat sig på ett giltigt uppehållstillstånd och myndigheten av t.ex. Migrationsverket får uppgift om att uppehållstillståndet har upphört att gälla. Eftersom det bör vara klart och ostridigt att villkoren i 4 § inte längre är uppfyllda kan åtgärder för att stryka anteckningen om hemkommun i princip vidtas först när ärendet om uppehållstillståndets upphörande har avgjorts genom ett lagakraftvunnet myndighetsbeslut. I praktiken kan det vara fråga om ett negativt beslut om uppehållstillstånd, ett beslut om återkallande av uppehållstillstånd eller ett beslut om utvisning eller upphörande av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd när förlängning inte söks. Om det är möjligt att en person alltjämt har rätt till hemkommun på grund av något annat i 4 § 1 mom. angivet villkor än det som inte längre är uppfyllt enligt vad Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fått kännedom om, ska myndigheten till denna del utreda frågan innan anteckningen om hemkommun stryks. Om ett sådant annat villkor enligt 4 § är uppfyllt, stryks givetvis inte anteckningen om personens hemkommun.

Om en uppgift som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fått inte kan anses vara tillräcklig för att anteckningen om en persons hemkommun ska strykas, ska myndigheten begära ytterligare uppgifter i ärendet så som föreskrivs i 3 mom. Om avgörandet av ärendet förutsätter att personen hörs men myndigheten trots sina försök inte lyckas nå honom eller henne, kan förfarandet i 9 a § 2 mom. bli tillämpligt. Enligt förfarandet kan det i befolkningsdatasystemet antecknas att en person vars bostad eller vistelse i Finland myndigheten inte kan få uppgifter om befinner sig på okänd ort. Om det inte kommit in några uppgifter om personens bostad eller vistelse i Finland inom de två följande kalenderåren efter att det antecknades att personen befinner sig på okänd ort, kan det antecknas i befolkningsdatasystemet att personen saknar hemkommun. Också i det fallet ska myndigheten före anteckningen om att hemkommun saknas göra förfrågningar om personens boende hos andra myndigheter.

Om en person själv t.ex. i samband med en i 7 a § avsedd anmälan om flyttning till utlandet underrättar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om att han eller hon inte längre har rätt till hemkommun i Finland enligt 4 §, kan myndigheten stryka anteckningen om personens hemkommun utifrån hans eller hennes egen anmälan. Likaså kan myndigheten stryka anteckningen, om en familjemedlem som flyttar tillsammans med personen har gjort anmälan i fråga för personens räkning. En förutsättning för att stryka anteckningen är också då att saken är klar och ostridig på basis av den anmälan som myndigheten har fått. I annat fall ska myndigheten på det sätt som sägs i 9 § 3 mom. begära ytterligare uppgifter. Enligt den ändring som föreslås i 7 § ska en person i fortsättningen anmäla också att han eller hon inte längre uppfyller de i 4 § angivna villkoren för att få hemkommun. Därmed kan Myndigheten för digitalisering

och befolkningsdata med stöd av 12 § förelägga den som flyttar att lämna myndigheten de tilläggsuppgifter som den behöver för att kunna ändra eller stryka anteckningen om hemkommun. Myndigheten ska samtidigt meddela personen att en försummelse att lämna uppgifter inte utgör hinder för att anteckningen stryks eller ärendet avgörs på ett annat sätt.

Paragrafen ändras inte i övrigt.

11 §. Förvaltningsbeslut om anteckningen om hemkommun. I paragrafen föreskrivs det om förvaltningsbeslut om anteckning om hemkommun i en situation där en anteckning om hemkommun, bostad där eller folkbokföringskommun som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har gjort avviker från det som personen i fråga har anmält, i en situation där anteckningen inte heller efter begäran om ytterligare uppgifter har kunnat göras i enlighet med personens önskan, eller i en situation där anteckningen har gjorts utifrån uppgifter som fått av någon annan än den som flyttat eller hans eller hennes familjemedlemmar. Till förteckningen i paragrafen över situationer som förutsätter ett förvaltningsbeslut föreslås bli fogat en situation där anteckningen om en persons hemkommun stryks i befolkningsdatasystemet. Alldeles som i de andra situationer som beskrivs i paragrafen ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utan obefogat dröjsmål fatta ett skriftligt beslut om att stryka anteckningen om hemkommun och underrätta personen om sitt beslut och om möjligheten att begära omprövning av beslutet i enlighet med 16 §.

För att en anteckning om en persons hemkommun ska kunna strykas på grund av att villkoren i 4 § inte är uppfyllda krävs alltså ett förvaltningsbeslut enligt 11 §, om den uppgift som föranleder strykningen härrör från någon annan än personen själv eller från en familjemedlem till honom eller henne eller om personen motsätter sig att anteckningen stryks. Fattandet av ett skriftligt förvaltningsbeslut med anknytande rätt att söka ändring garanterar att personens rättsskydd tillgodoses i ärendet. Det bör emellertid noteras att en omprövningsbegäran som görs och besvär som anförs med anledning av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas beslut om strykning av hemkommunen kan gälla bara personens rätt till hemkommun enligt 4 §. Genom ändringsökande är det inte möjligt att på nytt öppna t.ex. ett ärende om uppehållstillstånd som redan avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Dessutom föreslås paragrafen bli ändrad så att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte är skyldig att fatta ett skriftligt beslut om anteckningen om hemkommun, om anteckningen eller strykningen av den grundar sig på uppgifter som getts av intressebevakaren för den som flyttat. Uppgifter som myndigheten har fått av intressebevakare jämställs alltså med uppgifter som myndigheten fått av dem som för närvarande nämns i paragrafen, dvs. den som flyttat och hans eller hennes familjemedlemmar. Detta förutsätter att intressebevakaren är behörig att företräda sin huvudman i flyttningsärenden. Till denna del motsvarar ändringen den ändring som föreslås i 7 §. Ändringen inverkar inte på skyldigheten för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att höra ett minderårigt barns vårdnadshavare i situationer enligt 15 §. Om myndighetens beslut om barnets hemkommun eller bostad avviker från uppfattningen hos den vårdnadshavare som enligt 15 § hörts i saken bör myndigheten meddela vårdnadshavaren sitt beslut om hemkommun och bostad. Vårdnadshavaren har rätt att begära omprövning (RP 78/2016 rd, s. 23).

7.2 Lagen om beskattningsförfarande

5 §. Hemkommun. I 1 mom. föreskrivs att som en skattskyldig fysisk persons hemkommun betraktas den kommun där han eller hon vid utgången av året före skatteåret ska anses ha haft bostad enligt lagen om hemkommun. Till följd av de ändringar i lagen om hemkommun som nu

föreslås tas det i momentet in ett omnämmande av att om anteckningen om personens hemkommun har strukits i befolkningsdataregistret ska den kommun som senast varit personens hemkommun betraktas som personens hemkommun i beskattningen. Förfarandet för sådana personers del är alltså detsamma som för sådana i momentet redan nämnda personer för vilkas del det på det sätt som avses i 9 a § i lagen om hemkommun har antecknats i befolkningsdatasystemet att de saknar hemkommun. En anteckning om hemkommun enligt lagen om hemkommun eller avsaknad av en sådan avgör inte heller i fortsättningen huruvida en person ska anses vara skattemässigt bosatt i Finland.

Paragrafen ändras inte i övrigt. I 2 mom. stryks emellertid som teknisk ändring inkomstskattelagens (1535/1992) författningsnummer.

8 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 april 2021.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan börja tillämpa förfarandet för strykning av anteckning om hemkommun i de ändrade 9 och 11 § i lagen om hemkommun så snart lagändringarna har trätt i kraft. Vid det laget har den ändring av Migrationsverkets ärendehanteringssystem som beskrivs i avsnitt 4.2.2 genomförts och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får automatiskt uppgift från Migrationsverket om att en persons uppehållsrätt i Finland har upphört genom ett lagakraftvunnet beslut. Detta effektiviserar betydligt möjligheterna för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att stryka anteckningen om personens hemkommun utifrån tillförlitliga uppgifter från andra myndigheter.

9 Verkställighet och uppföljning

Finansministeriet kommer att följa upp hur pass väl de föreslagna lagändringarna fungerar med avseende på lagen om hemkommun, befolkningsdatalagen och lagen om beskattningsförfarande. Den centralaste myndigheten som tillämpar de föreslagna ändringarna är Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som lyder under finansministeriet. Om det visar sig att de ändringar som föreslås bli införda i lagen om hemkommun leder t.ex. till att personer som kommer till Finland blir utan hemkommun trots att det inte finns någon grund för detta eller till att utlänningar som är bosatta i Finland förlorar sin hemkommun samt till den anknutna tjänster och förmåner på ett sätt som äventyrar de grundläggande rättigheterna, vidtar ministeriet behövliga lagstiftningsändringar.

Den i avsnitt 1.2 nämnda projektarbetsgruppen som utredde behoven av att ändra lagen om hemkommun föreslog i sin slutrapport en totalreform av lagen om hemkommun. I praktiken skulle detta innebära att den nuvarande lagen som stiftades år 1994 ersätts med en ny lag där det beaktas hur den övriga lagstiftningen har utvecklats efter att den nuvarande lagen stiftades och hänsyn tas också till myndigheternas tillämpningspraxis och domstolarnas rättspraxis. Enligt arbetsgruppen bör en tillräckligt lång tid reserveras för totalreformen med beaktande av dess omfattning, men reformen bör om möjligt genomföras redan under den innevarande regeringsperioden. Denna totalreform skulle vara ett givet tillfälle att utvärdera de nu föreslagna lagändringarnas effekter och avhjälpa problem som eventuellt orsakats av dem.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Hemkommun enligt lagen om hemkommun ligger till grund för ett stort antal rättigheter och skyldigheter som annanstans i lagstiftningen tryggas dem som är bosatta i Finland. Rättigheterna och skyldigheterna beskrivs på ett allmänt plan i avsnitten 2.1 och 4.2.3. En del av dem är

relevanta också för tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna, framför allt sådana rättigheter som anknyter till den sociala tryggheten, socialvårds- och hälso- och sjukvårdstjänsterna, den grundläggande utbildningen och val. Huvudregeln är att de grundläggande och mänskliga rättigheterna skyddar varje individ som omfattas av Finlands jurisdiktion, oavsett t.ex. bostad eller nationalitet. Det innebär att den på lagen om hemkommun grundade rätten till hemkommun inte bör begränsas så att man på så sätt hindrar personer från att få rättigheter, tjänster eller förmåner som är av betydelse med tanke på de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Samtidigt gäller det att notera att mottagarna av dessa rättigheter, tjänster och förmåner alltid anges i speciallagstiftning där dessa rättigheter, tjänster och förmåner kan riktas också till personer som inte har hemkommun i Finland. Till den del rättigheter som fås på basis av hemkommun inte har någon inverkan på tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna kan de begränsas till att gälla t.ex. endast personer som vistas lagligt i Finland.

I religions- och samvetsfriheten, vilken är tryggad för alla genom 11 § i grundlagen, ingår bl.a. rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. De föreslagna ändringar i lagen om hemkommun som gäller förlust av hemkommun kan inverka på hur en persons medlemskap i en församling i ortodoxa kyrkan bestäms. Enligt 45 § 1 mom. i lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006) är varje medlem i kyrkan medlem i den församling inom vars område han eller hon har hemkommun och bostad enligt lagen om hemkommun. Enligt lagens förarbeten är utgångspunkten att en person som hör till kyrkan är medlem i den lokalförsamling inom vars område han eller hon är bosatt (RP 59/2006 rd, s. 30). Utgående från förarbetena kan bestämmelsen dock sannolikt tolkas också så att medlemskapet i en församling kan bestämmas oberoende av hemkommunen utgående från var personen de facto är bosatt. Denna tolkning medför att den föreslagna ändringen av lagen om hemkommun inte är problematisk med avseende på 45 § i lagen om ortodoxa kyrkan. De föreslagna ändringarna av lagen om hemkommun bedöms inte ha någon inverkan på församlingsmedlemskapet i Finlands evangelisk-lutherska kyrka. I 3 kap. 2 § 2 mom. i kyrkolagen (1054/1993) föreskrivs det separat om hur församlingen bestäms i fråga om utländska medlemmar av kyrkan som saknar hemkommun.

Enligt 14 § i grundlagen och enligt vallagen (714/1998) är bara finska medborgare röstberättigade och valbara vid statliga val. Röstberättigade och valbara vid Europaparlamentsval är alla finska medborgare och andra EU-medborgare som bor i Finland. Enligt 4 § i lagen om hemkommun räcker finskt medborgarskap eller EU-medborgarskap alltid som grund för att få hemkommun. Av medborgare i andra medlemsländer i EU kan dock först förutsättas att de har registrerat sin uppehållsrätt i enlighet med utlänningslagen. Därmed kan finska medborgare och EU-medborgare förlora sin hemkommun bara om de förlorar också sitt finska medborgarskap eller sitt EU-medborgarskap. Röstberättigade och valbara vid kommunalval och kommunala folkomröstningar är enligt 20 och 21 § i kommunallagen finska medborgare och medborgare i andra medlemsstater i EU samt isländska och norska medborgare vars hemkommun enligt lagen om hemkommun kommunen är vid utgången av den 51 dagen före valdagen. Röstberättigade och valbara är också andra utlänningar, om de vid nämnda tidpunkt har haft hemkommun i Finland i två år. Med andra ord förlorar en utlänning som inte är finsk medborgare, medborgare i någon annan medlemsstat i EU eller isländsk eller norsk medborgare sin rösträtt och valbarhet vid kommunalval och kommunala folkomröstningar, om han eller hon förlorar sin i lagen om hemkommun avsedda hemkommun i Finland. En person som inte uppfyller något av villkoren i 4 § i lagen om hemkommun beträffande rätt till hemkommun har inte laglig uppehållsrätt i Finland. En sådan person har därmed inte heller valrättigheter i Finland. Därmed kan förlusten av valrättigheter inte anses vara problematisk för personerna i fråga.

I 16 § i grundlagen tryggas allas rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning samt rätt att, enligt vad som närmare bestäms genom lag, oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning. I 6 § i lagen om småbarnspedagogik kopplas

i princip kommunens skyldighet att ordna småbarnspedagogik till barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun. Kommunen ska dock ordna småbarnspedagogik också för barn som har en annan hemkommun eller inte har någon hemkommun i Finland, om barnet är bosatt i kommunen, i brådskande fall eller när omständigheterna annars kräver det. Enligt 4 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) är kommunen skyldig att för barn i läropliktsåldern som bor på kommunens område ordna grundläggande utbildning samt förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik samt förskoleundervisning och grundläggande utbildning är alltså inte bunden till hemkommun enligt lagen om hemkommun utan till boende i kommunen. Det innebär att den omständigheten att ett barn eller barnets föräldrar förlorar sin hemkommun i Finland inte hindrar barnet från att få småbarnspedagogik eller förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Förlust av hemkommun inverkar inte heller på en persons rätt till gymnasie- eller yrkesutbildning, eftersom rätten att söka sig till sådan utbildning är fri enligt lagen om yrkesutbildning (531/2017) och gymnasielagen (714/2018).

Enligt 18 § i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. I samband med beredningen av propositionen har det inte framkommit att anteckningen om hemkommun skulle inverka t.ex. på en utlännings registrering som arbetssökande. Registrering som arbetssökande förutsätter enligt 2 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) av utlännings att de är medborgare i ett av EU:s medlemsländer eller i ett land som kan jämföras med ett sådant eller att de har uppehållstillstånd som ger rätt att arbeta. Eftersom förlust av hemkommun och strykning av anteckningen om hemkommun hänförs sig till situationer där personen inte längre har laglig uppehållsrätt i Finland kan han eller hon inte heller vara registrerad som arbetssökande. Sådana personer har inte rätt till arbetslöshetsdagpenning, och kommunen är inte skyldig att ordna garanterat arbete för dem med stöd av 11 kap. 1 § i ovannämnda lag. Det innebär att samma fakta på basis av vilka en utlänning förlorar rätten till hemkommun i Finland gör att han eller hon inte har möjlighet att vara registrerad arbetssökande med därtill hörande rättigheter. Den föreslagna ändringen är därmed inte problematisk med avseende på 18 § i grundlagen.

Enligt 19 § i grundlagen har alla rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Genom lag ska dessutom var och en garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid t.ex. arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare. Enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) är erhållandet av utkomststöd inte bundet till en persons hemkommun i Finland, utan alla som vistas i Finland har rätt till stödet. Kostnaderna för grundläggande utkomststöd som Folkpensionsanstalten beviljar hänförs till den kommun där sökanden stadigvarande vistas. Kompletterande och förebyggande utkomststöd beviljas av den kommun där sökanden stadigvarande vistas.

Så kallade bosättningsbaserade förmåner som Folkpensionsanstalten beviljar omfattas av lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (16/2019). Sådana förmåner är t.ex. folkpension, barnbidrag, handikappförmåner och moderskapsunderstöd samt allmänt bostadsbidrag och bostadsbidrag för pensionstagare. Enligt 4 § i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall förutsätter beviljandet av bosättningsbaserade förmåner att vistelsen är laglig, och om uppehållstillstånd krävs för vistelsen ska tillståndet vara giltigt. En person som förlorar sin i lagen om hemkommun avsedda hemkommun därför att han eller hon inte längre uppfyller villkoren för att få hemkommun vistas inte längre lagligt i landet. Därmed har han eller hon inte heller rätt till bosättningsbaserade förmåner. För att också flera andra förmåner än s.k. bosättningsbaserade förmåner ska kunna fås ska sökanden vara stadigvarande bosatt i Finland. När Folkpensionsanstalten bedömer huruvida boendet i Finland är stadigvarande tar den hänsyn till anteckningen i befolkningsdatasystemet om en persons hemkommun, men märkningen är inte rättsligt bindande för Folkpensionsanstalten. Erhållandet av

t.ex. studiestöd förutsätter enligt 1 § i lagen om studiestöd (65/1994) att en utlänning har ett giltigt uppehållstillstånd eller är en nordisk medborgare eller medborgare i ett av EU:s medlemsländer som har registrerat sin vistelse på det sätt som krävs. Dessa villkor ställs också för erhållande av hemkommun, enligt 4 § i lagen om hemkommun. Det innebär att samma fakta på basis av vilka en person förlorar rätten till hemkommun i Finland i vilket fall som helst medför att han eller hon också upphör att ha rätt till studiestöd. I lagen om stöd för skolresor (48/1997) är rätten till skolresestöd bunden till studier som avses i lagen om studiestöd.

Rätten för personer med funktionsnedsättning att få tolkningstjänst som Folkpensionsanstalten ordnar är knuten till att personen i fråga har hemkommun i Finland enligt lagen om hemkommun. Enligt 2 och 16 § i lagen om tolkningstjänst har personer som enligt lagen om hemkommun ska anses vara bosatta i Finland rätt till tolkningstjänst, och rätten till tolkningstjänst upphör om personen inte längre har hemkommun i Finland. Att hemkommunen förloras betyder alltså direkt att också denna tolkningstjänst upphör. I ärendet gäller det att beakta också de förpliktelser som följer av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll (FördrS 26 och 27/2016), särskilt artiklarna 13, 19 och 21. Den tjänst som tillhandahålls enligt lagen om tolkningstjänst är sekundär i förhållande till tolkningstjänst som beviljas med stöd av andra lagar. En person med funktionsnedsättning kan, även om han eller hon saknar hemkommun, ha rätt att få nödvändig tolkningstjänst som är brådskande. Dessutom är det mycket osannolikt att en person med funktionsnedsättning fortsätter att bo i Finland efter att hans eller hennes lagliga uppehållsrätt här har upphört. Därmed kan det inte bedömas att den med lagen om tolkningstjänst förenliga tolkningstjänstens upphörande till följd av förlusten av hemkommun står i strid med de grundläggande eller mänskliga rättigheter som personer med funktionsnedsättning har.

Enligt 11 § i ungdomslagen kan en ung persons identifierings- och kontaktuppgifter med tanke på det uppsökande ungdomsarbetet lämnas ut till den unges hemkommun oberoende av bestämmelserna om sekretess. Om en ung person som flyttat till Finland från utlandet förlorar sin hemkommun i Finland, kan kommunen inte från något annat håll få uppgifter om den unge som den eventuellt behöver för det uppsökande ungdomsarbetet, om det är fråga om sekretessbelagda uppgifter. Bestämmelsen gäller ändå endast sekretessbelagda uppgifter, och uppsökande ungdomsarbete utgår i princip från den unges frivillighet och från samarbete med honom eller henne. Det innebär att behovet av att få sekretessbelagda uppgifter om den unge kan bedömas vara litet. Dessutom väntas bara ett mycket litet antal unga stanna i Finland efter att deras lagliga uppehållsrätt här har upphört. Situationen kan alltså inte anses vara problematisk med avseende på tillgodoseendet av de ungas grundläggande rättigheter.

I 19 § i grundlagen förutsätts det ytterligare att var och en genom lag ska tillförsäkras tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster. Kommunerna är skyldiga att ordna social- och hälsovårdstjänster för personer vars i lagen om hemkommun avsedda hemkommun den berörda kommunen är. Brådskande social- och hälsovårdstjänster ska dock med stöd av 12 § i socialvårdslagen och 50 § i hälso- och sjukvårdslagen ges till alla som vistas i en kommun. Brådskande service ska därmed ges också till personer som inte har hemkommun i Finland. Detta bör anses garantera sådana tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster som förutsätts i grundlagen också i situationer där en person förlorar rätten till hemkommun eller inte får någon sådan rätt ens att börja med men ändå fortsätter att vistas i Finland.

Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Enligt propositionen kan Myndigheten för di-

gitalisering och befolkningsdata stryka en anteckning om en persons hemkommun i befolkningsdatasystemet utifrån personens egen anmälan eller uppgifter som myndigheten har fått från något annat håll. Om uppgifter som fått från annat håll inte kan anses vara uppenbart tillförlitliga, ska myndigheten begära ytterligare uppgifter i ärendet. Om strykningen av en anteckning om hemkommun inte grundar sig på en uppgift som personen själv eller en av hans eller hennes familjemedlemmar har anmält eller om anteckningen annars inte motsvarar personens önskan, ska myndigheten fatta ett med 11 § i lagen om hemkommun förenligt förvaltningsbeslut, som ska delges personen utan dröjsmål. Det ska vara möjligt för personen att söka ändring i beslutet först genom att begära omprövning och sedan genom att anföra besvär hos den behöriga förvaltningsdomstolen. Är det däremot fråga om en situation enligt 9 a § 2 mom. där inga uppgifter fås om en persons bostad eller vistelse, ska det i nämnda 2 mom. angivna förfarandet med en tvåårsgräns iakttagas. Det innebär att bestämmelserna i lagen om hemkommun är heltäckande i fråga om att tillgodose en persons rättsskydd i en situation där personen förlorar sin hemkommun i Finland. I den mån det är fråga om en rättighet, tjänst eller förmån som med stöd av någon annan lag beviljas en person på basis av hemkommun, föreskrivs det i denna andra lag om beslut om att bevilja eller avslå rättigheten, tjänsten eller förmånen och om de därtill hörande rättsmedlen.

Den föreslagna regleringen om förlust av hemkommun och strykning av anteckningen om hemkommun kan inte heller anses vara problematisk med avseende på andra grundläggande rättigheter. Rätt till hemkommun enligt lagen om hemkommun har enligt propositionen bara personer som har laglig uppehållsrätt i Finland. Det bör anses vara befogat att personer som vistas lagligt i Finland har en mer vidsträckt rätt till många tjänster och förmåner än personer som vistas olagligt i landet. Den föreslagna regleringen strider därmed inte mot jämlikhetsprincipen i 6 § i grundlagen. De praktiska svårigheter, t.ex. i fråga om möjligheterna att få sysselsättning och bostad och i det dagliga livet i övrigt, som eventuellt följer av att en person förlorar sin hemkommun och anteckningen om hans eller hennes hemkommun stryks kan även de motiveras med att personen inte längre vistas lagligt i landet. I den mån man vill trygga vissa rättigheter, förmåner eller tjänster för personer som vistas olagligt i landet bör det göras i speciallagstiftning som gäller sådana rättigheter, förmåner eller tjänster, inte genom att personerna beviljas hemkommun. Den reglering om personers hemkommun som finns i lagen om hemkommun ger uttryck åt den i 9 § i grundlagen tryggade rätten att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort. Denna rätt omfattar emellertid bara finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet.

På de grunder som anges ovan är lagförslagen i propositionen inte problematiska med avseende på tillgodoseendet av de grundläggande rättigheter som tryggas i grundlagen. Lagförslagen kan därmed behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om hemkommun

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om hemkommun (201/1994) 2, 4, 6 a, 7, 9 och 11 §,
av dem 2 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 669/2016, 4 § sådan den lyder delvis ändrad i
lag 399/2007, 6 a § sådan den lyder i lagarna 1650/1995 och 669/2016 samt 7, 9 och 11 § sådana
de lyder i lag 1170/2019, som följer:

2 §

Hemkommun

En persons hemkommun är med de undantag som föreskrivs nedan den kommun där han bor. Hemkommunen för ett nyfött barn är den kommun där den mor som har fött barnet har sin hemkommun när barnet föds.

Har en person i sin användning flera bostäder eller ingen bostad alls, är hans eller hennes hemkommun den kommun som han eller hon på grund av sina familjeförhållanden, sin utkomst eller andra motsvarande omständigheter själv anser som sin hemkommun och till vilken han eller hon med hänsyn till de ovannämnda omständigheterna har den fastaste anknytningen.

Har en persons egen uppfattning om vilken kommun som är hans hemkommun inte kunnat utredas, är hans hemkommun den kommun till vilken han ska anses ha den fastaste anknytningen med hänsyn till sitt boende, sina familjeförhållanden, sin utkomst och andra motsvarande omständigheter.

4 §

Hemort vid inflyttning till landet

Hemkommunen och bostaden där för en person som har kommit till Finland och som bor här skall bestämmas enligt denna lag, om han eller hon

- 1) är finsk medborgare,
- 2) har ett i utlänningslagen (301/2004), lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017) eller lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018) avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till kontinuerlig eller permanent vistelse eller i lagen om genomförande av vissa bestämmelser om uppehållsrätt i avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (xx/2020) avsett uppehållskort,
- 3) är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz och har registrerat sin uppehållsrätt i enlighet med utlänningslagen, om sådan registrering krävs av honom eller henne.

4) är familjemedlem till en i 3 punkten avsedd person och har ett i utlänningslagen avsett uppehållskort, eller

5) har ett i en i 2 punkten nämnd lag avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års tillfällig vistelse och dessutom med beaktande av förhållandena som helhet har för avsikt att stadigvarande bosätta sig i Finland.

Som faktorer som visar att en i 1 mom. 5 punkten avsedd person är stadigvarande bosatt i Finland beaktas bland annat att han eller hon

- 1) är av finländsk härkomst,
- 2) har tidigare haft i denna lag avsedd hemkommun i Finland,
- 3) har ett giltigt arbetsavtal eller annan därmed jämförbar utredning om minst två års arbete eller studier i Finland, eller
- 4) har haft tillfällig bostad i Finland i minst ett års tid utan avbrott efter inflyttningen.

En person som är anställd hos en främmande stats diplomatiska beskickning eller någon annan jämförbar beskickning eller vid ett konsulat som förestås av en utsänd konsul har dock inte hemkommun i Finland, om han inte är finsk medborgare eller om han inte sedan tidigare har hemkommun i Finland. Hemkommun här har inte heller en familjemedlem till en person som avses i detta moment eller en person som är i hans privata tjänst, om denne inte är finsk medborgare eller sedan tidigare har hemkommun i Finland.

6 a §

Folkbokföringskommun

Folkbokföringskommunen för en finsk medborgare som är stadigvarande bosatt i utlandet är den kommun som senast var hans hemkommun i Finland.

Om en finsk medborgare inte har haft hemkommun i Finland, bestäms hans eller hennes folkbokföringskommun enligt hemkommunen eller folkbokföringskommunen för den mor som har fött honom eller henne, för fadern eller den i 3 § 1 mom. i moderskapslagen (253/2018) avsedda andra modern eller för maken i nämnd ordning. Folkbokföringskommunen är den kommun som vid den tidpunkt då han eller hon fick finskt medborgarskap var föräldrarnas eller makens hemkommun eller folkbokföringskommun. Om varken föräldrarna eller maken då inte hade någon hemkommun eller folkbokföringskommun i Finland, är folkbokföringskommunen Helsingfors. Anteckningen om folkbokföringskommunen görs när uppgifter om personen första gången registreras i befolkningsdatasystemet.

7 §

Anmälningsskyldighet för den som flyttar

När någon flyttar från sin hemkommun eller till en annan bostad inom hemkommunen, ska han eller hon tidigast en månad före och senast en vecka efter flyttningsdagen anmäla detta till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. En familjemedlem som flyttar tillsammans med personen eller personens intressebevakare kan också göra anmälan för hans eller hennes räkning. Anmälan ska också göras då en person flyttar från en bostad och därefter inte har någon stadigvarande bostad, då en person inte längre uppfyller villkoren i 4 § 1 mom. samt i de fall som avses i 5 § 2 mom. Den som utnyttjar rätten enligt 3 a § att välja hemkommun när han eller hon tidigare har placerats i familjevård eller institutionsvård eller i boende med boendeservice i en annan kommun, ska genast anmäla detta till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Den som avses i 1 mom. är dessutom skyldig att lämna Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sådana tilläggsuppgifter om sig själv som behövs för att bestämma hemkommunen och bostaden där.

En person ska till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också anmäla sin tillfälliga bostad om han eller hon bor där mer än tre månader. Det som i 1 och 2 mom. och nedan i denna lag föreskrivs om hemkommun och bostaden där tillämpas också på en tillfällig bostad.

Bestämmelser om skyldigheten att anmäla personuppgifter och uppgifter om familjeförhållandena till befolkningsdatasystemet finns i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

9 §

Anteckning om hemkommun, bostad och folkbokföringskommun

När en anmälan enligt 7 a § har inkommit till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska denna, utan obefogat dröjsmål efter mottagandet av anmälan, i befolkningsdatasystemet utifrån anmälan göra en anteckning om hemkommunen och bostaden där eller om tillfällig bostad eller anteckna en folkbokföringskommun för en finsk medborgare med anledning av att denne stadigvarande bosätter sig utomlands.

Har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata av någon annan än personen själv fått uppgift om att hans eller hennes hemkommun eller bostaden där har ändrats eller om att han eller hon stadigvarande bosatt sig utomlands eller om att han eller hon inte längre uppfyller villkoren i 4 § 1 mom., får Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata göra motsvarande anteckning i befolkningsdatasystemet, om det är uppenbart att uppgiften kan anses tillförlitlig.

Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har anledning att misstänka att de uppgifter som anmälts i fall som avses i 1 eller 2 mom. är uppenbart felaktiga eller om anmälan är bristfällig eller annars är sådan att en tillförlitlig anteckning inte kan göras utifrån den, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata vid behov begära ytterligare uppgifter utan obefogat dröjsmål efter det att anmälan kommit in.

11 §

Förvaltningsbeslut om anteckningen om hemkommun

Om den anteckning som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata gjort om en persons hemkommun eller hans eller hennes bostad där eller hans eller hennes folkbokföringskommun eller en strykning av anteckningen avviker från det som personen i fråga har anmält eller om anteckningen inte heller efter den begäran om ytterligare uppgifter som avses i 9 § 3 mom. har kunnat göras i enlighet med personens önskan, eller om anteckningen har gjorts utifrån uppgifter som fått av någon annan än den som flyttat eller hans eller hennes familjemedlemmar eller intressebevakare, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utan obefogat dröjsmål fatta ett skriftligt beslut och underrätta personen om sitt beslut och om möjligheten att begära omprövning av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om beskattningsförfarande

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om beskattningsförfarande (1558/1995) 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 671/2016, som följer:

5 §

Hemkommun

Som en skattskyldig fysisk persons hemkommun betraktas den kommun där han eller hon vid utgången av året före skatteåret ska anses ha haft bostad enligt lagen om hemkommun (201/1994) (hemkommun vid årsskiftet). Om det på det sätt som avses i 9 a § i lagen om hemkommun har antecknats i befolkningsdatasystemet att en person saknar hemkommun eller om anteckningen om personens hemkommun har strukits men personen anses vara bosatt i Finland enligt 11 § i inkomstskattelagen (1535/1992), ska den kommun som senast varit personens hemkommun betraktas som personens hemkommun.

Med hemkommun vid årsskiftet jämställs en till Finland inflyttad persons hemkommun enligt lagen om hemkommun eller den kommun där han först har bosatt sig efter inflyttningen. Hemkommunen för en person som har flyttat utomlands anses i fråga om verkställandet av beskattningen vara oförändrad under den tid som han enligt 11 § inkomstskattelagen anses vara bosatt i Finland.

Ett samfunds hemkommun är den kommun där samfundet vid utgången av det föregående skatteåret hade sin hemort. En sammanslutnings och en samfällid förmåns hemkommun är den kommun som skall anses ha varit dess hemort vid utgången av det föregående skatteåret.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Sanna Marin

Kommunminister Sirpa Paatero

Lag

om ändring av lagen om hemkommun

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om hemkommun (201/1994) 2, 4, 6 a, 7, 9 och 11 §,
av dem 2 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 669/2016, 4 § sådan den lyder delvis ändrad i
lag 399/2007, 6 a § sådan den lyder i lagarna 1650/1995 och 669/2016 samt 7, 9 och 11 § sådana
de lyder i lag 1170/2019, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Hemkommun

En persons hemkommun är med de undantag som stadgas nedan den kommun där han bor. Hemkommunen för ett nyfött barn är den kommun där barnets mor har sin hemkommun när barnet föds.

Har en person i sin användning flera bostäder eller ingen bostad alls, är hans eller hennes hemkommun den kommun som han eller hon på grund av sina familjeförhållanden, sin utkomst eller andra motsvarande omständigheter själv anser som sin hemkommun och till vilken han eller hon med hänsyn till de ovan nämnda omständigheterna har den fastaste anknytningen.

Har en persons egen uppfattning om vilken kommun som är hans hemkommun inte kunnat utredas, är hans hemkommun den kommun till vilken han skall anses ha den fastaste anknytningen med hänsyn till sitt boende, sina familjeförhållanden, sin utkomst och andra motsvarande omständigheter.

4 §

Hemort vid inflyttning till landet

Hemkommunen och bostaden där för en person som har kommit till Finland och som bor här skall bestämmas enligt denna lag, om han eller hon

Föreslagen lydelse

2 §

Hemkommun

En persons hemkommun är med de undantag som *föreskrivs* nedan den kommun där han bor. Hemkommunen för ett nyfött barn är den kommun där *den mor som har fött barnet* har sin hemkommun när barnet föds.

Har en person i sin användning flera bostäder eller ingen bostad alls, är hans eller hennes hemkommun den kommun som han eller hon på grund av sina familjeförhållanden, sin utkomst eller andra motsvarande omständigheter själv anser som sin hemkommun och till vilken han eller hon med hänsyn till de ovan nämnda omständigheterna har den fastaste anknytningen.

Har en persons egen uppfattning om vilken kommun som är hans hemkommun inte kunnat utredas, är hans hemkommun den kommun till vilken han *ska* anses ha den fastaste anknytningen med hänsyn till sitt boende, sina familjeförhållanden, sin utkomst och andra motsvarande omständigheter.

4 §

Hemort vid inflyttning till landet

Hemkommunen och bostaden där för en person som har kommit till Finland och som bor här skall bestämmas enligt denna lag, om han eller hon

Gällande lydelse

1) är finsk medborgare,
2) har ett i utlänningslagen (301/2004) avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till kontinuerlig eller permanent vistelse,

3) är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz och har registrerat sin uppehållsrätt i enlighet med utlänningslagen, om sådan registrering krävs av honom eller henne,

4) är familjemedlem till en sådan person som har i denna lag avsedd hemkommun i Finland, eller

5) har ett i utlänningslagen avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års tillfällig vistelse och dessutom med beaktande av förhållandena som helhet har för avsikt att stadigvarande bosätta sig i Finland.

Som faktorer som visar att en i 1 mom. 5 punkten avsedd person är stadigvarande bosatt i Finland beaktas bland annat att han eller hon

1) är av finländsk härkomst,

2) har tidigare haft i denna lag avsedd hemkommun i Finland,

3) har ett giltigt arbetsavtal eller annan därmed jämförbar utredning om minst två års arbete eller studier i Finland, eller

4) har haft tillfällig bostad i Finland i minst ett års tid utan avbrott efter inflyttningen.

En person som är anställd hos en främmande stats diplomatiska beskickning eller någon annan jämförbar beskickning eller vid ett konsulat som förestås av en utsänd konsul har dock inte hemkommun i Finland, om han inte är finsk medborgare eller om han inte sedan tidigare har hemkommun i Finland. Hemkommun här har inte heller en familjemedlem till en

Föreslagen lydelse

1) är finsk medborgare,
2) har ett i utlänningslagen (301/2004), *lagen om villkor för inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare inom ramen för företagsintern förflyttning av personal (908/2017) eller lagen om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på grund av forskning, studier, praktik och volontärarbete (719/2018)* avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till kontinuerlig eller permanent vistelse *eller i lagen om genomförande av vissa bestämmelser om uppehållsrätt i avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (xx/2020) avsett uppehållskort,*

3) är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen, Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz och har registrerat sin uppehållsrätt i enlighet med utlänningslagen, om sådan registrering krävs av honom eller henne.

4) är familjemedlem till en *i 3 punkten avsedd person och har ett i utlänningslagen avsett uppehållskort,* eller

5) har ett *i en i 2 punkten nämnd lag* avsett giltigt uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års tillfällig vistelse och dessutom med beaktande av förhållandena som helhet har för avsikt att stadigvarande bosätta sig i Finland.

Som faktorer som visar att en i 1 mom. 5 punkten avsedd person är stadigvarande bosatt i Finland beaktas bland annat att han eller hon

1) är av finländsk härkomst,

2) har tidigare haft i denna lag avsedd hemkommun i Finland,

3) har ett giltigt arbetsavtal eller annan därmed jämförbar utredning om minst två års arbete eller studier i Finland, eller

4) har haft tillfällig bostad i Finland i minst ett års tid utan avbrott efter inflyttningen.

En person som är anställd hos en främmande stats diplomatiska beskickning eller någon annan jämförbar beskickning eller vid ett konsulat som förestås av en utsänd konsul har dock inte hemkommun i Finland, om han inte är finsk medborgare eller om han inte sedan tidigare har hemkommun i Finland. Hemkommun här har inte heller en familjemedlem till en

Gällande lydelse

person som avses i detta moment eller en person som är i hans privata tjänst, om denne inte är finsk medborgare eller sedan tidigare har hemkommun i Finland.

6 a §

Folkbokföringskommun

Folkbokföringskommunen för en finsk medborgare som är stadigvarande bosatt i utlandet är den kommun som senast var hans hemkommun i Finland.

Om en finsk medborgare inte har haft hemkommun i Finland, bestäms hans eller hennes folkbokföringskommun enligt moderns, faderns eller makens hemkommun eller folkbokföringskommun i nämnd ordning. Folkbokföringskommunen är den kommun som vid den tidpunkt då han eller hon fick finskt medborgarskap var föräldrarnas eller makens hemkommun eller folkbokföringskommun. Om varken föräldrarna eller maken då inte hade någon hemkommun eller folkbokföringskommun i Finland, är folkbokföringskommunen Helsingfors. Anteckningen om folkbokföringskommunen görs när uppgifter om personen första gången registreras i befolkningsdatasystemet.

7 §

Anmälningsskyldighet för den som flyttar

När någon flyttar från sin hemkommun eller till en annan bostad inom hemkommunen, ska han eller hon tidigast en månad före och senast en vecka efter flyttningsdagen anmäla detta till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. En familjemedlem som flyttar tillsammans med personen kan också göra anmälan för hans eller hennes räkning. Anmälan ska också göras i de fall som avses i 5 § 2 mom. samt då en person flyttar från en bostad och därefter inte har någon stadigvarande bostad. Den som utnyttjar rätten enligt 3 a § att välja hemkommun när han eller hon tidi-

Föreslagen lydelse

person som avses i detta moment eller en person som är i hans privata tjänst, om denne inte är finsk medborgare eller sedan tidigare har hemkommun i Finland.

6 a §

Folkbokföringskommun

Folkbokföringskommunen för en finsk medborgare som är stadigvarande bosatt i utlandet är den kommun som senast var hans hemkommun i Finland.

Om en finsk medborgare inte har haft hemkommun i Finland, bestäms hans eller hennes folkbokföringskommun enligt *hemkommunen eller folkbokföringskommunen för den mor som har fött honom eller henne, för fadern eller den i 3 § 1 mom. i moderskapslagen (253/2018) avsedda andra modern eller för maken* i nämnd ordning. Folkbokföringskommunen är den kommun som vid den tidpunkt då han eller hon fick finskt medborgarskap var föräldrarnas eller makens hemkommun eller folkbokföringskommun. Om varken föräldrarna eller maken då inte hade någon hemkommun eller folkbokföringskommun i Finland, är folkbokföringskommunen Helsingfors. Anteckningen om folkbokföringskommunen görs när uppgifter om personen första gången registreras i befolkningsdatasystemet.

7 §

Anmälningsskyldighet för den som flyttar

När någon flyttar från sin hemkommun eller till en annan bostad inom hemkommunen, ska han eller hon tidigast en månad före och senast en vecka efter flyttningsdagen anmäla detta till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. En familjemedlem som flyttar tillsammans med personen *eller personens intressebevakare* kan också göra anmälan för hans eller hennes räkning. Anmälan ska också göras *då en person flyttar från en bostad och därefter inte har någon stadigvarande bostad, då en person inte längre uppfyller villkoren i 4 § 1 mom. samt i de fall som avses i 5 § 2 mom.* Den som utnyttjar rätten enligt 3 a §

Gällande lydelse

gare har placerats i familjevård eller institutionsvård eller i boende med boendeservice i en annan kommun, ska genast anmäla detta till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Den som avses i 1 mom. är dessutom skyldig att lämna Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sådana tilläggsuppgifter om sig själv som behövs för att bestämma hemkommunen och bostaden där.

En person ska till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också anmäla sin tillfälliga bostad om han eller hon bor där mer än tre månader. Det som i 1 och 2 mom. och nedan i denna lag föreskrivs om hemkommun och bostaden där tillämpas också på en tillfällig bostad.

Bestämmelser om skyldigheten att anmäla personuppgifter och uppgifter om familjeförhållandena till befolkningsdatasystemet finns i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

9 §

Anteckning om hemkommun, bostad och folkbokföringskommun

När en anmälan enligt 7 a § har inkommit till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska denna, utan obefogat dröjsmål efter mottagandet av anmälan, i befolkningsdatasystemet utifrån anmälan göra en anteckning om hemkommunen och bostaden där eller om tillfällig bostad eller anteckna en folkbokföringskommun för en finsk medborgare med anledning av att denne stadigvarande bosätter sig utomlands.

Har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata av någon annan än personen själv fått uppgift om att hans eller hennes hemkommun eller bostaden där har ändrats eller om att han eller hon stadigvarande bosatt sig utomlands, får Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata göra motsvarande anteckning i befolkningsdatasystemet, om det

Föreslagen lydelse

att välja hemkommun när han eller hon tidigare har placerats i familjevård eller institutionsvård eller i boende med boendeservice i en annan kommun, ska genast anmäla detta till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Den som avses i 1 mom. är dessutom skyldig att lämna Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sådana tilläggsuppgifter om sig själv som behövs för att bestämma hemkommunen och bostaden där.

En person ska till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också anmäla sin tillfälliga bostad om han eller hon bor där mer än tre månader. Det som i 1 och 2 mom. och nedan i denna lag föreskrivs om hemkommun och bostaden där tillämpas också på en tillfällig bostad.

Bestämmelser om skyldigheten att anmäla personuppgifter och uppgifter om familjeförhållandena till befolkningsdatasystemet finns i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

9 §

Anteckning om hemkommun, bostad och folkbokföringskommun

När en anmälan enligt 7 a § har inkommit till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska denna, utan obefogat dröjsmål efter mottagandet av anmälan, i befolkningsdatasystemet utifrån anmälan göra en anteckning om hemkommunen och bostaden där eller om tillfällig bostad eller anteckna en folkbokföringskommun för en finsk medborgare med anledning av att denne stadigvarande bosätter sig utomlands.

Har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata av någon annan än personen själv fått uppgift om att hans eller hennes hemkommun eller bostaden där har ändrats eller om att han eller hon stadigvarande bosatt sig utomlands *eller om att han eller hon inte längre uppfyller villkoren i 4 § 1 mom.*, får Myndigheten för digitalisering och befolk-

Gällande lydelse

är uppenbart att uppgiften kan anses tillförlitlig.

Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har anledning att misstänka att de uppgifter som anmälts i fall som avses i 1 eller 2 mom. är uppenbart felaktiga eller om anmälan är bristfällig eller annars är sådan att en tillförlitlig anteckning inte kan göras utifrån den, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata vid behov begära ytterligare uppgifter utan obefogat dröjsmål efter det att anmälan kommit in.

11 §

Förvaltningsbeslut om anteckningen om hemkommun

Om den anteckning som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata gjort om en persons hemkommun eller hans eller hennes bostad där eller hans eller hennes folkbokföringskommun avviker från det som personen i fråga har anmält eller om anteckningen inte heller efter den begäran om ytterligare uppgifter som avses i 9 § 3 mom. har kunnat göras i enlighet med personens önskan, eller om anteckningen har gjorts utifrån uppgifter som fåtts av någon annan än den som flyttat eller hans eller hennes familjemedlemmar, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utan obefogat dröjsmål fatta ett skriftligt beslut och underrätta personen om sitt beslut och om möjligheten att begära omprövning av beslutet.

Föreslagen lydelse

ningsdata göra motsvarande anteckning i befolkningsdatasystemet, om det är uppenbart att uppgiften kan anses tillförlitlig.

Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har anledning att misstänka att de uppgifter som anmälts i fall som avses i 1 eller 2 mom. är uppenbart felaktiga eller om anmälan är bristfällig eller annars är sådan att en tillförlitlig anteckning inte kan göras utifrån den, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata vid behov begära ytterligare uppgifter utan obefogat dröjsmål efter det att anmälan kommit in.

11 §

Förvaltningsbeslut om anteckningen om hemkommun

Om den anteckning som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata gjort om en persons hemkommun eller hans eller hennes bostad där eller hans eller hennes folkbokföringskommun *eller en strykning av anteckningen* avviker från det som personen i fråga har anmält eller om anteckningen inte heller efter den begäran om ytterligare uppgifter som avses i 9 § 3 mom. har kunnat göras i enlighet med personens önskan, eller om anteckningen har gjorts utifrån uppgifter som fåtts av någon annan än den som flyttat eller hans eller hennes familjemedlemmar *eller intressebevakare*, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utan obefogat dröjsmål fatta ett skriftligt beslut och underrätta personen om sitt beslut och om möjligheten att begära omprövning av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om ändring av 5 § i lagen om beskattningsförfarande

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om beskattningsförfarande (1558/1995) 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 671/2016, som följer:

Gällande lydelse

5 §

Hemkommun

Som en skattskyldig fysisk persons hemkommun betraktas den kommun där han eller hon vid utgången av året före skatteåret ska anses ha haft bostad enligt lagen om hemkommun (201/1994) (*hemkommun vid årsskiftet*). Om det på det sätt som avses i 9 a § i lagen om hemkommun har antecknats i befolkningsdatasystemet att en person saknar hemkommun, ska den kommun som senast varit personens hemkommun betraktas som personens hemkommun.

Med hemkommun vid årsskiftet jämställs en till Finland inflyttad persons hemkommun enligt lagen om hemkommun eller den kommun där han först har bosatt sig efter inflyttningen. Hemkommunen för en person som har flyttat utomlands anses i fråga om verkställandet av beskattningen vara oförändrad under den tid som han enligt 11 § inkomstskattelagen (1535/92) anses vara bosatt i Finland.

Ett samfunds hemkommun är den kommun där samfundet vid utgången av det föregående skatteåret hade sin hemort. En sammanslutnings och en samfällid förmåns hemkommun är den kommun som skall anses ha varit dess hemort vid utgången av det föregående skatteåret.

Föreslagen lydelse

5 §

Hemkommun

Som en skattskyldig fysisk persons hemkommun betraktas den kommun där han eller hon vid utgången av året före skatteåret ska anses ha haft bostad enligt lagen om hemkommun (201/1994) (*hemkommun vid årsskiftet*). Om det på det sätt som avses i 9 a § i lagen om hemkommun har antecknats i befolkningsdatasystemet att en person saknar hemkommun eller om anteckningen om personens hemkommun har strukits men personen anses vara bosatt i Finland enligt 11 § i inkomstskattelagen (1535/1992), ska den kommun som senast varit personens hemkommun betraktas som personens hemkommun.

Med hemkommun vid årsskiftet jämställs en till Finland inflyttad persons hemkommun enligt lagen om hemkommun eller den kommun där han först har bosatt sig efter inflyttningen. Hemkommunen för en person som har flyttat utomlands anses i fråga om verkställandet av beskattningen vara oförändrad under den tid som han enligt 11 § inkomstskattelagen anses vara bosatt i Finland.

Ett samfunds hemkommun är den kommun där samfundet vid utgången av det föregående skatteåret hade sin hemort. En sammanslutnings och en samfällid förmåns hemkommun är den kommun som skall anses ha varit dess hemort vid utgången av det föregående skatteåret.

Denna lag träder i kraft den 20 .